

PLEIN

van

DOTZ

over

1958

SEPTEMBER

OORLOG
en VREDE

HET GROOTSTE GEHEIM VAN HET LEVEN IS DE KOM-
MUNIKATIE, HET MEDELEN.

MENSELIJK LEVEN BETEKEN PAS ZICHZELF **ZIJN**, ALS
HET ZICHZELF **GEVEN** BETEKEN.

DE DIEPSTE BELEVING VAN HET MENS-ZIJN LIGT DAAR-
OM BESLOTEN IN HET MEDEMENS ZIJN.

GODDELIJK LEVEN IS HET WONDER DER VOLSTREKTE
IDENTITEIT TUSSEN ZICHZELF ZIJN EN ZICHZELF
GEVEN.

OFWEL: GOD IS LIEFDE.

MENSELIJK LEVEN IS:

WEL WILLEN KOMMUNICEREN, WEL ZICHZELF WILLEN
MEDELEN, MAAR DIKWILS HET NIET KUNNEN OF
DURVEN EN HET DAAROM NIET ECHT EN DAAD-
WERKELIJK EN TEN VOLLE WILLEN.

GODDELIJK LEVEN BETEKEN IN DE PRAKTIJK VAN
GODS GESCHIEDENIS MET DE MENSEN:

MENS WORDEN.

PLEIN 1958 IS EEN BEWEGING,

ONTSTAAN UIT VERWONDERING EN BEZINNING OVER
DIT LEVENSGEHEIM

EN GERICHT OP DE BELEVING EN VERWEZENLIJING
ERVAN.

EEN BEWEGING VAN EN VOOR MENSEN.

WIJ, DIE DEZE BEWEGING IN ONZE GEZAMENLIJKE
AKTIVITEITEN EN IN ONS MAANDBLAD TRACHTEN TE
LEIDEN EN TE BEZIELEN,

BEHOREN UIT EERLIJKE OVERTUIGING TOT DE KATO-
LIEKE KERK.

IN DEZE KERK ONTVANGEN EN ZOEKEN WIJ HET
GELOOF IN HET MYSTERIE VAN HET LEVEN.

OMWILLE VAN DIT MYSTERIE, OMWILLE VAN DE KOM-
MUNIKATIE, OMWILLE VAN DE ONTMOETING EN DE
GEMEENSCHAP, WAARTOE WIJ DE MENS GEROEPEN
WETEN, KIEZEN WIJ IN BEWEGING EN BLAD

— OVER ALLERLEI GRENZEN VAN KERK, LEVENSOPTAT-
TING, RAS, KULTUUR EN WELSTAND HEEN —
VOOR SAMENWERKING EN GESPREK VAN MENS TOT
MENS.

VANDAAR DE NAAM PLEIN 1958.

„PLEIN” OM OPENHEID NAAR ALLE KANTEN, RUIMTE
EN VRIJE TOEGANG VOOR DE ONTMOETING TE
SUGGEREREN;

„1958” OM DUIDELIJK TE MAKEN DAT HET NU TE
DOEN IS.

PLEIN 1958

maandblad
onder redactie van:

pater s. jelsma
henry dröge
ir. ton groothuis
arie van den heuvel
piet reckman
harry scholten
drs. theo scholten
fietje steegers
drs. koos de valk
ger van vlijmen

•
verschijnt
11 maal per jaar

•
abonnement:
per jaar f 4.50
per half jaar f 2.25

•
losse nummers 40 cent
redactie-administratie:
bezuidenhout 17
den haag
tel. 858443
giro 1334
•

Leven is laten leven

OM VREDE TE STICHTEN

De bijzondere juli-aflevering van Plein 1958 over oorlog en vrede, ofschoon niet met 'n unisono gejuich begroet, is wél gelezen. In kranten en weekbladen en tal van brieven is erop gereageerd. Er waren meer nabestellingen van losse nummers dan ooit tevoren. Leden van de redactie werden uitgenodigd voor spreekbeurten of gesprekken over het thema, tot in Wenen waar begin september een internationale oekumenische vredeskonferentie werd belegd. De sekretaris van het japanse 'International Preparatory Committee against A and H bombs' betuigde schriftelijk zijn adhesie en vroeg permissie om fragmenten van ons „ABC-nummer“ te vertalen en vertaald te publiceren.

Er was ook veel kritiek. Tot onze vreugde mogen wij vaststellen: bijna uitsluitend zeer welwillende kritiek, vrijmoedig meegedeeld in een geest van respect en positieve belangstelling.

Een verslag van dit alles vindt u in deze september-aflevering.

Het juli-nummer bood geen volledige afgeronde behandeling van het thema. Dat was ook geenszins de opzet. Er werden een aantal elementaire feiten uit de doeken gedaan met betrekking tot de moderne ontwikkeling der oorlogstechniek en de gevolgen van een eventuele atoomoorlog. Er werden enkele primaire beginselen opnieuw onderzocht in hun betekenis en toepasbaarheid bij de vraag naar de geoorlooftheid van atoomoorlog en atoombewapening. Het ging over het ABC van oorlog en vrede.

Men heeft ons, in zeer uiteenlopende reacties, allerlei vragen gesteld. Men heeft ons betoog aangevuld of om aanvulling gevraagd. Na het ABC van juli presenteren wij dus nu van D tot Z: vragen, kritiek, commentaar, repliek onzerzijds en verdere uitwerking van bepaalde onderdelen of aspecten van het thema.

Wij doen dit in het vertrouwen, dat het positieve gesprek over „oorlog en vrede“ erdoor bevorderd zal worden. Het gaat niet om „gelijk

of ongelijk", om het halsstarrig vasthouden van eenmaal uitgesproken standpunten of om het interessante van een debat. Het gaat om het welzijn van de mensheid. En om de wet van God en van het menselijk geweten, die wij moeten leren verstaan tot ons aller welzijn. Het gaat

erom, dat wij elkaar helpen in dit moeilijke uur der geschiedenis, nu wij samen staan voor wezenlijke beslissingen over leven en dood. Het gaat om de vraag wat wij kúnnen en móeten doen om vrede te stichten.

Redaktie.

"al moet niet worden vergeten, dat in concreto als norm van gedrag alleen geldend kan en mag zijn, ~~wat~~ niet wettig moreel / immoreel is, maar door betrokkenen moreel / immoreel wordt geacht;

discussie met „plein“

over eenzijdige ontwapening

Het juli-nummer van Plein 1958 getiteld: het ABC van Oorlog en Vrede. Deze publikatie heeft 160 pers hier en daar aandacht en is inmiddels gevonden en bewaard. „gemenselijk getuigenis van de ple groep” ernstig ontroerd door „2 historischelijke eerlijkheid en één tweedee smeekbede vormt voor onmiddellijk afschaffen der kern- pansen — waarmee het menselijk staan van ons allen op aarde inderda is gemoid — lijkt het opmerkel dat dese oproep niet een algehele spontane instemming heeft gevonden. — Verschillende, juli

Of hem van dat weinige gebot
ook nog liet van de dierenbescherming
van de F. N. C. beschrijving en gift
jaarlijks een gift voor de arme
joden in Galuzah en Israël

Onuitelgk en dwingend is de wijze waarop de noodzakelijkheid van een de overbrugging
Tijde samenhang tussen wereldvrede, wereldrecht en wereld-economie best uitmaken.

gelyk. Er is geen ontkomen meer aan: de list gelyk
vandaar deze korte bijdrage hieraan. We zullen proberen in deze zo uitermate door het gemoed geladen materie uiterst zachtelijk te werk te gaan. Isten beheersden door een regime van de misdaad omdat dit over kernwapens beschikt, tegen welke wij geen verweer mogen opbrengen? Dit
and in Hongarije en Tibet ?? Hoe over de miljoenen moorden en bestialiteiten die daar -- aan één kant van de wereld -- gebeuren ?? Hoe over China ?? Waarom geen enkel woord over de verschrikkelijke...

De gelofte ook voor de atoombepoening: zodra de USSR zich machtig genoeg voelt en zeker is, zichzelf niet te vernietigen door de te verwachten tegen aanval, is de vrije wereld in doodsgevaar.

om op basis van de werkelijke toestand en het verstandelijke inzicht daarin te zoeken naar het eigenlijke belang van twee-een-half n medemenschen.

Welu, het volstrekt onkenne
de geoorlooftheid in alle omst
heden van de atoombom —
blad vorig jaar nog in meerde
tiekelen als probleem behande
berust o.a. op de volgende uit
punten, door de riem-groep u
kelijk beleiden.

Ten eerste: de discussie over

ik in dank ontvingen.
Barin las ik o.a. de gevol.
gen van de kinderen, die in
geboren worden. Verschillend

rage tot de wond
ruit gespro
wacht — dan
liever de toe
gen die Paus
a dit kapite
ik sinds 1945
de die toech
het Kremlin —
verdeliger —
medelijden. Vo

rechtvaardigheid van de verdediging. Het is niet alleen de oorlog (heeft) nog slechts historische waarde", want "een atoomoorlog — het is al dikwijls niteenpoot — vooraf ook geëswaard, — dan in Nederland. Maar mogelijk is het. Het kan reidhaftig lijken om de zaak te verlaten boven een commu-

G. M.

Algemeen Natuurspeeling is praktisch niet meer mogelijk. Er heerst in ons
wereldje wantrouwen - en terzake -, en men kan elkaar nooit afdoen met behoe-
ve vallen de consequentie van deze beschaving zelf moeten dragen, en verder
niet meer kunnen. Het is de laatste in de reeks der menselijke opfluiting.

Wij gaan géén „geestelijke waarden“ met atoombomben verdedigen (wie

om te beginnen . . .

Zij die beweren zeker te weten, dat alles onherroepelijk verkeerd loopt als we niet snel ingrijpen, lopen het gevaar even irritant te zijn als zij die volhouden 'dat het zo'n vaart wel niet zal lopen'. Aan een dergelijke eenzijdige houding die geen ruimte meer laat, hebben vele anti-militaristen het te danken, dat ze terecht beschouwd worden als zonderlinge fanatici.

moreel of immoreel

Iemand zijn recht op zelfverdediging te ontzeggen, omdat de aanvallers wapens gebruikt die de gehele mensheid kunnen treffen, lijkt mij onpraktisch idealisme.

Niet moet worden vergeten, dat in konkreet als norm van gedrag alleen geldend kan en mag zijn, niet wat moreel/immoreel is, maar door betrokkene moreel/immoreel wordt geacht; zolang de overgrote meerderheid in het westen een atoomoorlog niet immoreel acht (en daardoor zijn ook zeer vele vooraanstaanden: het ziet er naar uit m.i. dat ook de Paus ertoe behoort), behoeft het westen niet te ontwapenen en het zou het zelfs niet mogen, wanneer een grote meerderheid het immoreel zou achten, hoge geestelijke waarden onverdedigd te laten.

Een werkgroep van zeven duitse moraalteologen heeft een verklaring gepubliceerd, waarin wordt gezegd, dat de atoomwapens slechts dan verboden zouden zijn als zij zich aan de menselijke controle geheel zouden onttrekken. Dit is wetenschappelijk echter niet aangetoond, aldus de werkgroep.

In vooraanstaande katholieke geschriften zijn artikelen gepubliceerd welke hierop neerkomen, dat, terwijl de christenen alles moeten doen om de vrede in de gehele mensheid te bewaren, hen door de macht van het kwaad — in de mensheid aanwezig — het geweld wordt opgedrongen als een tijdelijke aardse taak, op straffe van anders de gehele aarde aan de zonde van het geweld uit te leveren.

Een kernoorlog wordt immoreel genoemd, omdat ze 'n aanval betekent op de gehele mensheid. Maar de 2e wereldoorlog dan? Hoeveel steden zijn er toen niet platgebombardeerd en hoeveel onschuldige mensen omgekomen? En de oorlog '14-'18? Hangt het immorele dan af van de kracht en de uitwerking van de wapenen, of is het niet veel eerder zo, dat het gebruik van geweld op zich, met het doel om zich dingen toe te eigenen waarop men geen recht heeft, immoreel is?

Een verdedigingsoorlog, vooral als er veel meer op het spel staat dan alleen de eigen rechten, kan onmogelijk immoreel zijn. En vanzelfsprekend gebruikt men in dit geval zoveel mogelijk evenwaardige wapens, anders heeft verdedigen geen zin. Hoe verder in de geschiedenis, des te groter is de kracht van deze wapens en des te groter zijn de konsekwenties van een aanval op andermans rechten.

Men is bereid de martelaar uit te hangen en zich zogenaamd voor de mensheid op

brieven

van lezers

te offeren. Heel heldhaftig! Maar men vergeet dat men tegelijkertijd de gehele wereld, Zuid-Amerika, Afrika, India, etc., etc. welbewust aan het communisme prijsgeeft en daarmee niet alleen het werk van eeuwen zou teniet doen, maar bovendien lijnrecht in strijd zou handelen met de zending die men als christen heeft ontvangen en de verantwoording die de christen heeft tegenover zijn medemensen, ook — en niet in het minst — tegenover de primitieve volkeren.

Als u behoort tot die 'men' die inzien, tenvolle, 'hoe absurd en immoreel het gebruik van geweld is voor het bereiken van welk doel ook' dan kan ik u begrijpen, maar niet volgen. Dit zou betekenen, dat iedere zelfverdediging, iedere noodweer, ook van individuen, ongeoorloofd zou zijn. Dit nu is zó direkt in strijd met het natuurlijke instinkt tot zelfbehoud, met het ingeschapen, gezonde 'egoïsme', dat ik dat absurd vind.

vrede door bewapening

Ook al zou een atoomoorlog zinloos zijn, is het dan onmogelijk die zinloosheid juist door bewapening te voorkomen? Aan die vraag gaat u zonder meer voorbij. De opmerking dat er zeker atoomwapenen zullen worden gebruikt als er een oorlog komt, doet niet terzake. Wanneer die zekerheid van atoomwapengebruik niet bestond zou er — in deze gedachtengang — juist oorlog komen.

U gaat uit van een oorlog met atoomwapens als vaststaand feit, maar: juist door de atoombewapening moet de oorlog voorkomen worden. Het is primair een verdediging tegen de oorlog, niet in de oorlog. Denkt u aan de NATO; zolang het vrije westen tegen de kommunistische agressie een schild heeft, dat sterk genoeg is om de agressie te weerstaan, is het veilig. Zou het schild verzwakt worden, dan is de vrije wereld in gevaar!

Dat de wereldvrede wordt bedreigd door de bewapeningswedloop wil ik zeker niet tegenspreken, maar ik voel er evenmin voor om niet de mogelijkheid onder ogen

te zien, dat er een bewapeningsevenwicht ontstaat dat jaren kan voortduren en tenslotte tot ontwapening kan leiden. Ik kan mij voorstellen dat politieke, militaire, economische en psychologische ontwikkeling hierbij in elkaar grijpen en zo op de lange duur een resultaat teweegbrengen dat feitelijk niet verschilt van de verwerekelijking van het ideaal waarvoor u om persoonlijke inzet vraagt.

Atoombewapening kan betekenen een totale vernietiging, maar dat hoeft het daarom nog niet te betekenen; het is één van de reële mogelijkheden. Wanneer de situatie echter zo eenzijdig wordt belicht als in de stelling: atoombewapening leidt onherroepelijk tot atoomoorlog, dan maakt een dergelijke beperking uw oproep eerder zwakker dan sterker, niet in het minst ook wanneer u daarbij nog achter 'atoomoorlog' gaat voegen 'desnoods uit vergissing'.

dienstweigering

Met zeer grote belangstelling las ik de heldere artikelen in het jongste Pleinnummer. Het behoeft nauwelijks betoog, dat ik met de daarin neergelegde opvattingen en konklusies volledig akkoord ga. In mij hebben jullie uiteenzettingen echter een dringender en dwingend aksent gelegd op een vraag, die mij al langer bezighoudt, nl. deze: Als een toekomstige oorlog 'een aanval van de mensheid op zichzelf' betekent en dus in de hoogste mate zinloos en immoreel moet worden genoemd, is dan hic et nunc dienstweigering geen onontkomelijke morele plicht?

de gevolgen

Wellicht is de zogenaamde 'schone H-bom' een sprookje, maar heeft u dat ernstig onderzocht?

Kortgeleden is door de radio verkondigd, dat volgens japanse en amerikaanse geleerden, die onafhankelijk van elkaar een rapport opgesteld hebben, de gevolgen van de bom op Hiroshima weinig betekenis hebben voor de kinderen, die erna geboren werden. Wat moeten we nu geloven?

GIJ HEBT GEHOORD, DAT ER GEZEGD IS: UW NAASTE ZULT GIJ BEMINNEN EN UW VIJANDEN ZULT GE HATEN. MAAR IK ZEG U: BEMINT UW VIJANDEN, EN BIDT VOOR WIE U LASTEREN EN VERVOLGEN, OPDAT GIJ KINDEREN MOOGT ZIJN VAN UW VADER IN DE HEMEL, DIE ZIJN ZON DOET OPGAAN OVER SLECHTEN EN GOEDEN, EN HET REGENEN LAAT OVER RECHTVAARDIGEN EN ONRECHTVAARDIGEN.

MATT. 5 : 43—45.

ALS GE DUS UW OFFERGAVE BRENGT NAAR HET ALTAAR, EN U DAAR HERINNERT, DAT UW BROEDER IETS TEGEN U HEEFT, LAAT DAN UW OFFER VOOR HET ALTAAR EN GA U EERST MET UW BROEDER VERZOENEN; KOM DAN TERUG EN DRAAG UW OFFER OP.

MATT. 5 : 23—24.

om te beginnen . . .

zijn we de vele brieven schrijvers dankbaar voor hun reacties.

Hoewel gemakkelijk neergeschreven volzinnen en slogans niet op het appél ontbreken, getuigen verschillende reacties van ernstige bezinning op het door ons aanhangig gemaakte onderwerp.

Laten we, in ons kommentaar om te beginnen, elk geëtiketteerd hartgrondig afwijzen. Sommigen noemen ons antimilitaristen. Wie dit deden of suggererden kunnen we verwijzen naar ons juli-nummer, waarin we pleiten voor: een rechtsorde, waarin hoogste arbitrage, onafhankelijke gezagsorganen, mogelijkheid tot sankties en politionele macht het recht beschermen en verdedigen", (verklaring blz. 3) en waarin we elke groei in die richting, ook via een V.N.-politiemacht, toejuichen (blz. 17).

In dit verband kunnen we niet verzuimen een kanttekening te maken bij het artikel „Levensgevaarlijk" in De Volkskrant van zaterdag 9 augustus. Het artikel begint aldus:

"De "pleingroep" van pater S. Jelsma "heeft zich uitgesproken over atoomoorlog en atoombewapening; zij komt "tot de konklusie, dat beide ongeoorloofd zijn. Binnen de P. v. d. A. zijn er "die dezelfde opvatting huldigen. Ook "de nieuwe P.S.P. keert zich tegen "atoombewapening en het mogelijke gebruik ervan. Met de verklaring van "de "pleingroep" stelt zich dus ook "een groep katholieken op dit standpunt. Aan de "pleingroep" is de naam "van een priester verbonden. Deze omstandigheid kan voor andere katholieken de vraag oproepen, of het hier "om HET katholieke standpunt gaat..." De Volkskrant betoogt vervolgens dat het om "de persoonlijke mening van een aantal katholieken gaat".

Dat het blad tegen deze, inderdaad persoonlijke, mening het hare inbrengt, is haar goed recht.

In het betrokken julinummer van ons blad is echter op blz. 10 een lange lijst opgenomen van 36 verschillende protesten van groepen en personen.

Beperkt opgevat, waren bij deze protesten zo'n 7 miljoen mensen betrokken, waaronder nobelprijswinnaars, premiers, atoomgeleerden, geestelijken. Een rijk geschakeerd gezelschap van meer dan alleen maar P. v. d. A. en Pacifistisch Socialisten.

moreel of immoreel

Natuurlijk zijn wij het niet die "iemand zijn recht op zelfverdediging ontzeggen, omdat de aanvaller wapens gebruikt die de gehele mensheid kunnen treffen". Het zijn de situatie, de ontwikkeling van de oorlog en de oorlogswapens zelf, die het onmogelijk maken dit recht — waar het bestaat — te verwezenlijken. En met de ONMOGELIJKHEID om zich te verdedigen vervalt ook de eventuele zedelijke geoorlooftheid, zo heeft de

kommentaren

van de redactie

teologie in navolging van St. Thomas steeds geleerd. Gaat men hier vanuit, dan kan slechts nog gediskussieerd worden over de kansen van een verdediging.

Wat dit laatste betreft zijn er nogal duidelijke feiten gegeven in ons juli-nummer. Dat een abc-oorlog totaal zal zijn (ook al zou zij bv. slechts 1/3 van de mensheid treffen!) is evident, zoals we uit de deskundigen-verklaringen kunnen lezen. Dat een toekomstige oorlog geen abc-oorlog zou worden, is minstens een aller-riskantste veronderstelling.

Tegenover de vele feiten en verklaringen — door ons aangehaald of gepubliceerd — waarbij sindsdien het rapport van de Verenigde Naties is gekomen — worden andere verklaringen geplaatst, zoals van de 7 duitse moraaltheologen. Wie oog heeft voor de nuances: "...het is wetenschappelijk echter niet aangetoond.... dat de atoomwapens zich geheel aan de menselijke controle zouden onttrekken".... Steeds weer zijn het soortgelijke „uitspraken", die slechts onderstrepen dat de kans zeer groot is, dat de atoomwapens zich wél aan alle menselijke controle zullen onttrekken. Overigens: Laat men dit ook maar niet proberen „wetenschappelijk" aan te tonen; een dergelijk aantonen is ons teveel "praktische" wetenschap.

Vanzelfsprekend kan slechts als norm van gedrag gehanteerd worden wat als zodanig wordt ervaren. In een goede democratische besluitvorming kan eenvoudig geen andere zedelijke konklusie uit de bus komen dan die van de meerderheid van het volk. Maar de brieven schrijver in casu kan hiermee toch niet volstaan? Met een feitelijke meerderheid houdt onze zedelijke verantwoordelijkheid — in dit geval van de minderheid — toch niet op?

Wie het zo zou stellen, ontaardt de democratie tot het absolutisme van de meerderheid.

Gelukkig doet de meerderheid van ons volk dit niet, ook niet als het gaat over militair geweld. Wij kennen immers de figuur van de principiële dienstweigeraar? Dit is een erkenning van het door ons geponeerde. Bovendien: de minderheid is potentiële meerderheid, in zoverre zij werkzaam is. Let wel: wij betogen niet dat het westen NU de abc-oorlog en de voorbereiding daartoe immoreel KAN achten.

Wij vrezen óók — alhoewel minder dan de politieke partij-verhoudingen ons suggereren — dat er in het westen geen meerderheid aanwezig is, bereid en in staat om de abc-oorlog en de voorbereiding ervan onzedelijk te verklaren. "Afschaffing van de kernwapens moge politiek een onmogelijkheid zijn....." staat er op blz. 8 in ons juli-nummer te lezen. Wij betogen, dat de zedelijke verantwoordelijkheid van ieder persoonlijk en van de minderheid door geen

enkel meerderheidsbesluit wordt weggenomen en van haar noodzakelijke werkzaamheid wordt beroofd. Uit hoofde van die verantwoordelijkheid gaven wij ons juli-nummer uit en gaan wij door; want "een massale mobilisatie van de openbare mening is ons enige redmiddel" (juli-nummer blz. 8).

Men zegt het zo vaak: "laat jij je vrouw naar het leven staan zonder desnoods met geweld te trachten de aanvaller de uitvoering van zijn plannen onmogelijk te maken?"

Men wil hierop kennelijk graag een duidelijke reactie onzerzijds.

Verskillende brieven schrijvers suggereren, dat wij principiële geweldloosheid voorstaan, vragen ons hoe we dan denken over Hiroshima, de vorige oorlog, etc.

Wat de principiële geweldloosheid in de strikte zin van het woord aangaat, hebben wij reeds het onze gezegd (onder: Om te beginnen).

Voor de rest menen wij dat — afgezien van de vraag of men een dergelijke "aanvaller" met geweld te lijf mag gaan — men in ieder geval niet de hele straat mag leegschieten en vernietigen om die ene te treffen. In ieder geval wordt, naar onze overtuiging, de oorlog immoreel, als zij totalitair wordt en het onderscheid tussen aanval en verdediging vernietigt.

vrede door bewapening

Aan alle vragen, die — met erkenning van de bestialiteit en immoraliteit van een atoomoorlog — de mogelijkheid opwerpen om door bewapening de oorlog te voorkomen — (schoner gezegd: vrede door bewapening) — zijn wij inderdaad voorbijgegaan. Dat doen we ook nu weer, ponende dat het doel de middelen niet heiligt en dat de vrede slechts wordt bewerkt door gerechtigheid. Wie ons in dit opzicht naar argumenten vraagt, verwijzen wij naar het Evangelie en vragen wij om argumenten voor het tegenovergestelde standpunt; niet alleen om argumenten, die aantonen dat "vrede door bewapening" EFFICIENT is (ofschoon we ook naar dergelijke argumenten wel nieuwsgierig zijn, gezien de hevige spanningen door de bewapeningswedloop opgeroepen), maar met name om argumenten, die aantonen dat in casu het doel de middelen wel heiligt en dat "vrede door bewapening" dus geoorloofd is.

dienstweigering

Wij achten, hic et nunc — hetgeen niet per se wil zeggen principiële en te allen tijde — weigering van dienst aan en in een atoomoorlog morele plicht.

de gevolgen

Nee, wij hebben die schone-H-bom niet ernstig onderzocht. Krijgt men ze echt "schoon", dan worden ze bij gebruik wel weer bevuild. Wie garandeert dat

russische bezetting

Ik vraag u: 'Wat betekent passieve weerstand tegenover wrede onderdrukking, martelingen, hersenspoelingen en tegenover 'spionnen in je eigen gezin'? Niets!'

Ik neem direkt aan, dat er in de Sovjet-Unie de mogelijkheid bestaat om een menswaardig bestaan te leiden, maar: in welk opzicht? Onder een menswaardig bestaan versta ik: dat ik niet alleen aan de materiële minimeisen van dit bestaan kan voldoen, maar op de allereerste plaats hoe het staat met mijn geestelijke vrijheid. En die is toch maar volkomen geknecht. Waar is de vrijheid van godsdienst? De vrije keuze van schoolopleiding die hiermee verband houdt? Scholen zijn er in de Sovjet-Unie genoeg, maar alleen het marxistische leerstelsel mag onderwezen worden.

U schildert vol ijver de verschrikkingen van de atoombom en stelt daar tegenover, dat het in de Sovjet-Unie en andere landen van het kommunistische blok mogelijk is om een menselijk bestaan te leiden. Maar u kunt toch niet ontkennen, dat zeer grote groepen in deze landen onder barbaarse omstandigheden in concentratiekampen zuchten, dat hele bevolkingen zonder vorm van proces 'verplaatst' worden, dat miljoenen geruisloos 'gelikwideerd' zijn en worden, dat hele generaties zijn opgekweekt in een volkomen nihilisme met alle morele gruwelen die daaruit voortvloeien.

De risico's van een atoomoorlog worden ons levensgroot afgeschilderd, die van een kommunistische overheersing worden met enkele woorden gebagatelliseerd.

De kommunisten hebben er blijk van gegeven over veel 'efficiëntere' verhoortechnieken te beschikken dan de nazi's. Wat verwacht u van het verzet van de doorsneeburger als men de grootste vertegenwoordigers van een volk kan laten zeggen wat men wil?

Denkt u, dat de rode lievelingen vies zijn van atoomwapens als de toestand hen door sabotage te gevaarlijk wordt?

In de gebeurtenissen in Hongarije hebben wij toch wel enig idee van wat de rus met een machteloos West-Europa zou doen. U onderschat de kommunistische terreur. Onder hen is passieve weerstand niet mogelijk — of het moest individueel zijn. Je kunt een ander geen deelgenoot maken van je gedachten, want wie garandeert u, dat uw broer of zus, uw eigen vader of moeder, uw kennissen of verwanten geen 'spionnen' zijn? Wie garandeert u, dat uw verloofde of echtgenoot u niet bij de partij aanbrengt? Aan de hand hiervan zou passieve weerstand van een volk als een geheel onmogelijk zijn. Individueel heeft het niets te betekenen en haalt het niets uit.

Uw verhaal over de mogelijkheid van verdediging der menselijke waardigheid onder een kommunistische diktatuur vind ik lichtvaardig. Er zou een pleinnummer, indrukwekkender dan dit (ABC-nummer) te vullen zijn met gruwelen die het communisme bedrijft, erger — vooral op geestelijk gebied — dan de uitwerking van atoombomben. Ik acht het geheel geoorloofd de reële bedreiging met geestelijke

brieven

van lezers

verminking van onze kinderen, af te weren met een bedreiging met de lichamelijke dood. Iemand de dood aandoen vind ik altijd nog veel minder erg dan iemand geestelijk uithollen en in zijn diepste wezen aantasten. En zeg dan niet, dat een boer rustig door kan blijven boeren; dan zou het goed zijn eens wat meer brochures en boeken over het communisme te lezen. Het is volgens u mogelijk een menswaardig bestaan te leiden in Rusland en de overige satellietstaten. Noemt u het een menswaardig bestaan als u de kans loopt naar de tinmijnen of naar Siberië gezonden te worden? of als u bedreigd wordt met ophanging?

wereld-rechtsorde

Een nieuwe wereldrechtsorde is ondenkbaar zonder een instelling die deze orde — desnoods met de sterke arm — die sterker moet zijn dan die van de 'weerbarstige' — kan handhaven.

verenigde naties en sunfed

Zijr, de bevindingen der Verenigde Naties op dit moment wel verkregen d.m.v. democratisch overleg? Steunt de meerderheid van onze wereldbevolking werkelijk al die besluiten van de VN? Enige reserve is hier op zijn plaats. De wereldbevolking is immers niet vertegenwoordigd in de algemene vergadering der VN. Vele miljoenen in Saoedi-Arabië of China hebben geen enkele direkte of indirecte stem uitgebracht op een vertegenwoordiger bij de VN. Een vertegenwoordiging der naties is nog geen vertegenwoordiging der volken!

Ekonomie is bij mij altijd nog iets waaruit 'n gering aantal mensen een rijkdom halen, die zij zelf niet op kunnen en te liefdeloos zijn om hun teveel over te dragen aan minderbegunstigden.

speciaal voor de kerken

Staat niet ieder, die militaire diensten verricht, direkt of indirekt mede schuldig aan het lot, dat de wereld zal treffen bij het gebruik van kernwapens? En staan hier niet allereerst de kerken schuldig, die — met zalvende woorden over vrede en gerechtigheid op de lippen — metterdaad weigeren een kategorisch verbod uit te vaardigen van medewerking, in welke vorm ook, aan de voorbereiding van deze miljoenenmoord? Het eigendomsrecht met betrekking tot konijnen, bijen en kippen wordt in de handboeken van de moraaltheologie tot in de finesses uitgeplozen. Er wordt de jongen en het meisje verteld, hoe ze elkaar nog nét kunnen zoenen zonder dat het doodzonde is. Maar de grootste doodzonde van alle tijden, die thans overal ter wereld wordt voorbereid, ontgaat klaarblijkelijk aan de moraaltheologische belangstelling.

Telkens als ik hierover nadenk komen mij de woorden voor de geest van Lukas (12.54-56): 'Wanneer gij een wolk uit het westen ziet opkomen zegt gij terstond: Er komt regen; en zo is het. En wanneer de zuidenwind waait zegt gij: Het zal heet worden; en het gebeurt. Huichelaars, het uitzicht van aarde en hemel weet gij te beoordelen, maar hoe komt het dan dat gij deze tijd niet weet te beoordelen? En waarom oordeelt gij zelf niet wat recht is?' Ik zou graag zien, dat jullie deze problemen eens open en vrij aan de orde stelden, ook al zit daar het risico van inkwistorisch ingrijpen aan vast.

de kracht van het kwade

Tenslotte, en daar staan wij op de grond, zegt u: 'Welk een gebrek aan geloof in de kracht van het christendom', dan antwoord ik: 'Welk een naïeve onderschatting van de kracht van het kwade'. Zeer frappant komt die instelling — die, schijnt het, welhaast de erfzonde negligeert — tot uitdrukking, waar u zegt: 'Wij mogen onze voorouders niet zonder meer veroordelen, omdat zij het probleem niet tot een oplossing gebracht hebben', alsof men hier wel met wat redelijkheid en inspanning klaar kan komen; alsof het hier juist niet gaat om de kern van alle moeilijkheden in deze wereld van gevallen mensen.

ZALIG DE VREEDZAMEN, WANT ZIJ ZULLEN KINDEREN VAN GOD WORDEN GENOEMD.

MATT. 5: 9.

ZALIG DIE HONGEREN EN DORSTEN NAAR DE GERECHTIGHEID, WANT ZE ZULLEN WORDEN VERZADIGD.

MATT. 5: 6.

ALS JE STRIJD WILT VOEREN, DAN MOET JE AF EN TOE ZEGGEN — AAN WELKE KANT JE OOK STAAT (TENMINSTE ALS JE GEEN IDIOOT BENT) — „OP DIT OF OP DAT PUNT HEB IK MIJ VERGIST”.

MAAR WANNEER JE EEN HUIS BOUWT VOOR MOEDERS, DIE ANDERS IN DE OPEN LUCHT MOETEN SLAPEN, DAN WEET JE, DAT JE JE NIET KUNT VERGISSEN! HIER IS ALLES WAAR!

ABBÉ PIERRE.

in een moderne oorlog alléén "schone" bommen zullen worden gebruikt? Hoe stel men zich de werkelijkheid voor? Wij zien het al: de russen natuurlijk vuile bommen, de amerikanen schone... En dan nog staande houden, dat de vrede bewaard wordt door het evenwicht der wapenen!

We moeten geloven wat geloofwaardig is. Wat japanse en Amerikaanse geleerden vandaag publiceren, is minder geloofwaardig dan hetgeen japanse en Amerikaanse geleerden tezamen met indische, russische, braziliaanse geleerden in opdracht van de VN morgen publiceren.

russische bezetting

Tal van reacties — ook in de pers, met name in Volkskrant en Linie, verwijten ons openlijk of impliciet, dat wij de kommunistische terreur zouden bagatelliseren of wegmoffelen, zelfs van geen belang zouden achten. Deze opmerkingen worden dan voornamelijk gelanceerd naar aanleiding van de passage in ons juli-nummer, waarin wordt betoogd, dat ook in de Sovjet-Unie een menswaardig bestaan mogelijk is, ook al is dit in vele opzichten materieel, maar vooral ook geestelijk, veel moeilijker dan in Nederland (blz. 7). Laten we eerlijk en openhartig zijn: het is genoegzaam bekend dat de pleingroep zich bij allerlei gelegenheden (in blad, in aktie, in manifestatie) tracht op te stellen achter de verdrukten, de geslagenen, de gediskrimineerden, de daklozen, de hongerigen.

Als Christus zegt: "Wat gij de minsten der mijnen hebt gedaan, dat hebt ge aan Mij gedaan", dan wensen we dat serieus op te vatten. Hij lijdt en sterft in allen die lijden en sterven aan onze ongerechtigheid.

Wij voldoen niet aan Zijn tweede gebod, gelijk aan het eerste, maar willen TRACHTEN eraan te voldoen.

Daarom pleiten wij, zoals we aktie voeren, voor de miljoenen noodlijdenden in de minderontwikkelde gebieden, voor de mensen in nood, van wie wij ons bij meerderheid van stemmen met 10 miljoen gulden per jaar afmaken. Tegen dat laatste protesteren wij uit het diepst van ons geweten, omdat het schuldige ongerechtigheid is. Wij betuigden in blad en in openbare manifestaties op Het Plein tegen de onmenselijke terreur, die Sovjet-kommunisten over Hongarije brachten, uit hetzelfde beginsel, uit dezelfde inspiratie als waaruit we pleiten voor de „onderontwikkelde gebieden“.

Wij protesteerden tegen de ongerechtigheid, die het algerijnse meisje Djamilia Bouhired werd aangedaan en tegen de andere gruweldaden die ginds plaats hebben. Wij nemen stelling tegen de diskriminanten in Little Rock en Zuid-Afrika.

Bij dit alles protesteren we tegen dat ene "ik", dat terrorist en diskriminant, egoïst en heerser is, en trachten we ruimte te geven aan dat andere "ik", dat solidair is met de verdrukten en eenzame.

kommentaren

van de redactie

De werkelijke grenzen tussen goed en kwaad lopen dwars door ons zelf en dwars door onze gemeenschappen heen. Dit wil niet zeggen dat bepaalde omstandigheden, systemen en invloeden niet ten voordele van het goede of het kwade kunnen werken. Wij zijn daarom allerminst geporteerd voor het communisme, zoals dat in Rusland en satelliet-staten zijn uitdrukking vindt. En wij wensen elke bijdrage te leveren, die maar mogelijk is, om dat systeem te ondergraven. Maar niet door de duivel met de duivel uit te drijven; alleen door het bevorderen van het werk der gerechtigheid.

In De Linie van 3 augustus, hetzelfde nummer waarin wij op blz. 5 worden aangevallen met bovengenoemde argumenten, staat op de frontpagina een artikel, dat getuigt van meer zin voor relativiteit. De grens, de tegenstelling, het ijzeren gordijn, zo betoogt de schrijver, is zich waarschijnlijk aan het verleggen. Rusland is niet meer de representant van de have-nots. Het is een verburgerlijkte, materialistische, eigenlijk kapitalistische maatschappij aan het worden, op weg dus om tot het westelijk kamp te gaan behoren, tegenover de afro-aziatische groep van have-nots (Linie 23.8.58, blz. 1 "Wel of geen bezit").

Wij vragen nu maar: aan welke kant zouden wij als christenen moeten staan? "Alles bestaat in HEM" is het leidend beginsel van "DE Linie". Welnu, "Hij" stond altijd aan de kant van de kleinen en verdrukten, de ontrechten, de zieken en troostelozen, de gevangenen, de hongerige menigte. Deze dingen gaan wezenlijk veel dieper, reiken veel verder en zijn veel meer normatief dan "vrijheid van godsdienst", "vrijheid van onderwijs" en wat voor vrijheid ook, waarvoor wij ten volle bereid zijn hartstochtelijk te pleiten.

wereld-rechtsorde

Wij voor ons betreuren het, dat de meeste reacties, ook in de pers, met geen woord reppen over de door ons uitgesproken samenhang met het eerste aanhangig gestelde onderwerp: wereld-rechtsorde en mondiale rechtvaardigheid. Des te dankbaarder zijn we hen, die hierop wél reageerden. Want juist op dit vlak valt het meest positief het vraagstuk oorlog-vrede te benaderen. De vrede is immers het werk der gerechtigheid.

Ons artikel over Wereldrechtsorde in het juli-nummer laat voldoende andere mogelijkheden tot het ontwikkelen en handhaven van een wereldrechtsorde zien dan "de sterke arm", die natuurlijk toch nooit sterker kan zijn dan die van de weerbarstige. Dat zou dan immers een VN-politiemacht van miljoenen soldaten, met enorme luchtvloten uitgerust

met A en H bommen, moeten zijn. En dan is er alles op van toepassing wat in onze verklaring tegen de abc-wapenen is ingebracht. Een in zijn wezen tegenstrijdige zaak dus.

Wij voor ons zien er meer in — zoals uiteengezet in het juli-nummer en intussen in de kwestie midden-oosten zeer aktueel aan het worden — het instituut van de VN, de rol van Dag Hammarskjöld, de uitoefening van waarnemingen en inspectie, te ontwikkelen.

verenigde naties en sunfed

Hoewel de delegaties der Verenigde Naties niet in strikte zin voor voluit volksvertegenwoordigers kunnen worden aangezien, kan men toch staande houden dat over het geheel gezien in de UNO een ontmoeting der volkeren plaatsvindt, zeker wanneer men let op kultuurkringen, politieke grootheden, aspiraties, etc. Hoewel men het vertegenwoordigend karakter, b.v. van Jordanië, in twijfel kan trekken, zal men toch wel moeten erkennen, dat de "Arabische wereld" in de VN reëel meesprekt. O.i. vormt inderdaad China een grote (en grove) uitzondering. Welke wensen op dit gebied ook bestaan: de VN is hic et nunc de meest reële ontmoetingsplaats der volkeren, het op dit moment maximaal bestaansbare. Daarom staan we er — mét al onze wensen en ideeën — pal achter. Daarom opteren we ook voor economische en sociale samenwerking vanuit de Ver. Naties.

de kerk en het kwade

Als er een wonder van Vrede, in onze dagen, uit de Kerk tevoorschijn zal komen, dan zal het van héél de levende Kerk moeten zijn. Het konkrete getuigenis der Kerk begint niet bij bisschoppen en paus, maar ontstaat en leeft in de volle kerkelijke gemeenschap en eindigt in de stem van bisschoppen en paus, waar deze leiding geven, wetstellen of dogma's formuleren. Men vergist zich, wanneer men meent dat het andersom gaat.

Het vredeswonder, dat de Kerk der eerste eeuwen aan de wereld liet zien en waarvan sommige citaten in dit blad nog een afstraling zijn, was gelegen in de feitelijke verbinding tussen de afwijzing van alle oorlogsgeweld door kerkelijke schrijvers en kerkvaders en het martelaarschap van jonge christenen, die vrijwillig het martelaarschap verkozen boven de medewerking aan oorlog.

Misschien is nooit zo sterk als gedurende die aanvangstijd de kracht van Kerk en Christendom gebleken, in een wereld die ook toen vervuld was van het geheim van het kwaad...

Nogmaals: wie zegt dat wij op de leiding moeten wachten, terwijl het in Gods voorzienigheid besloten kan liggen, dat de leiding op ons wacht?

50
WANT HET WAS GOD, DIE DOOR CHRISTUS DE WERELD MET ZICH
VERZOENDE EN HAAR DE OVERTREDINGEN NIET TOEREKENDE, EN
DIE ONS DE PREDIKING DER VERZOENING HEEFT OPGEDRAGEN.
2 KOR. 5 : 19.

DE ONTZETTEND VELE GODSLASTERINGEN, DIE VAN DE AARDE OP-
STIJGEN EN DIE ZO ZELDEN GERICHT ZIJN TEGEN DE WERKELIJKE
GOD, DE GOD, DIE HONGER EN DORST HEEFT NAAR ONZE LIEFDE,
ZE WORDEN IN HET GEZICHT VAN DE VALSE GODEN GESLINGERD,
DIE OPGERICHT ZIJN DOOR HET EGOÏSME, DE HUICHELACHTIG-
HEID EN DE ZORGELOOSHEID. HET HANGT VAN ONS AF, OF ER
AANROEPINGEN TOT DE WARE GOD UIT VOORTKOMEN.

ABBÉ PIERRE.

Wat zal er dan gedaan moeten worden om de vrede en veiligheid op aarde te verkrijgen? Ernstige daden stellen van christelijke naastenliefde, in de eerste plaats door de overheden, maar ook een ieder persoonlijk, want het kommunisme met de wapenen uitroeien zal niet gaan; al zou men geheel Rusland met de grond gelijk maken dan is het kommunisme nog niet uit de wereld.

Het overgrote deel der vrije volkeren stelt bezit altijd nog boven de oprechte christelijke naastenliefde en zolang zij dit zullen blijven doen, blijft het gevaar voor het kommunisme en een atoomoorlog in de toekomst bestaan. Gaat u maar na, wat er in de wereld op a-sociaal terrein nog steeds gebeurt en nog wel door volkeren en regeringen die de vrede en sociale rechtvaardigheid prediken.

Als het gaat om het begrijpen en verstaan van andere groepen van mensen, zijn daarvoor dan wel kernwapens nodig? zijn daarvoor generaals en officieren nodig? zijn daarvoor soldaten nodig?

Vernietiging is geen vervolmaking, ook niet als men daarna opnieuw wil beginnen. Diegenen die vervolmaakt moesten worden zijn opgeruimd.

De enige manier om een werkelijke wereldvrede te bewerken en dus geen zinloze wapenstilstand of één of andere vorm van koude oorlog, zoals op dit ogenblik het geval is, is één ding volkomen en zonder enig voorbehoud na te streven: de vredesleer zoals Christus die in Zijn Evangelie gepredikt heeft in praktijk gaan brengen.

De vrede is niet een zaakje van enkelen, die er liefhebberij in hebben, maar wezenlijk een kwestie van wereldbelang en daarom ook van mij, die toch, zij het klein, lid is van de grote wereldgemeenschap.

Het ABC-nummer opent perspectieven. En het is ondanks de ernst van het onderwerp ook een bevrijding. Want velen vinden toch geen bevreemding meer in het gedwee nauwewelen van wat ze voorgeprevelde krijgen. 'Ergens' weten ze dat het anders is. Mij dunkt, daar helpt dit julinummetje dan weer bij.

Op de enveloppe: DIENST — Ministerie van Oorlog.

In de enveloppe: Mag ik u feliciteren met

uw ABC-nummer, dat ik dezer dagen ontving en van a tot z met belangstelling heb gelezen.

Ook ik was vóór het lezen van het laatste 'Plein 1958' de mening toegedaan, dat het westen nu maar eens zijn tanden moest laten zien, ook al zou dit een derde wereldoorlog tengevolge hebben. Dat het een atoomoorlog zou worden leek mij een verdragelijk idee, omdat ik vond dat er genoeg op het spel stond om met atoombomben te kunnen gaan gooien. Maar in uw blad komt zeer duidelijk naar voren, dat een atoomoorlog de moord op de mensheid en op het leven in het algemeen betekent. Ik was vergeten, dat het goede doel — het stuiten of terugdringen van de kommunistische macht in de wereld — niet mag worden nagestreefd met een zedelijk ongeoorloofd middel — het gebruik van kernwapens of de proefneming daarmee, evenals het ongeoorloofd zou zijn om op bevel van een bezettende macht (bij de belegering van een stad bv.) het hoofd van de stad te doden om daarmee het leven van de overige inwoners te sparen.

Het mysterie van het kwaad is zeer sterk, maar als christen weet ik dat in Jezus van Nazareth ons de triomf over dat kwaad is gegeven. Hij kan ons het vertrouwen geven in het uiteindelijk sukses van allen die vechten voor de stopzetting van de kernproeven en voor de verwezenlijking van de wereldgerechtigheid.

Gevraagd om een reactie n.a.v. het toegezonden Pleinummetje kan ik u mededelen, dat waar mijn vrouw en ik eerst nog het

brieven . . . zonder commentaar

nut en de rechtvaardigheid van het gebruik van kernwapens voorstonden, we thans, na het lezen van het julinummetje door uw argumenten zijn overtuigd, dat in geen enkel geval het gebruik van de A-bom kan worden gerechtvaardigd.

Mijn eerste reactie op uw ABC-nummer is er een van goedkeuring én van teleurstelling. Goedkeuring wegens de positieve aspecten van het oorlogsvraagstuk, die erin vermeld zijn, teleurstelling wegens de door de volgorde van behandeling gesuggereerde aksentuering van het angstmotief.

Dit nummer ziende (titel bv.) en de kronologische volgorde van de dreigende oorlogsrealiteit naar de mogelijkheden van 'Uniting for Peace' kan ik mij niet aan de indruk onttrekken, dat hier primair wordt geappelleerd aan (zo niet uitgegaan van) de oorlogsdreiging ALS GEVOLG VAN de onrechtvaardige verschillen, die immers sociale spanningen kweken. Vandaar kan inderdaad een pleidooi gevoerd worden voor een wereldwijd 'Marshallplan' — op eigenbelang motieven dus. Of om het anders te stellen: het positieve slot is verpakt in een negatieve titel en aanloop, met het gevaar dat de positieve motivering van de aanpak der wereldproblemen = streven naar gerechtigheid en menselijke verbondenheid door velen bewust of onbewust over het hoofd wordt gezien.

Ik geloof dat de gezindheid, het etos, het ideaal, de bezieling, de instelling of hoe men het noemen wil, bij deze kwesties van leven en dood beslissend is. Alleen vanuit een (christelijk geformuleerd:) bekering, vanuit een nieuwe positief geladen visie, vaardig geworden over méér dan de kleine groep van vandaag, is welslagen van een democratische wereldplanning ten bate van de mens te verwachten.

Een kunnen we zijn en moeten we zijn met r.k. en met allen die getuigen voor de wereldvrede en protesteren tegen kernoorlog en kernwapens, 'tegen een wereldplein dat een paradeplein voor de oorlog is'. Hier hoort u de zuivere stem der menselijkheid, hier leest u wat u in de pers niet onder ogen krijgt. Opgenomen zijn de getuigenissen van theologen, geleerden en journalisten. Als u vraagt — en ik vraag me dat ook wel eens af in moedeloze of ongelovige buien, vooral bij de voorbereiding van m'n preken — wat werkt het protest uit? —, weet dan dat de waakzame publieke mening een der stille krachten is, die het nog wel eens kunnen winnen op het eind. Dank zij de publieke opinie zijn geen atoombomben gebruikt in de Koreaanse oorlog, bij het gevecht om Djen-Bjen-Foe en tijdens de Suezkwesitie, hoewel in een enkel geval de militaire leiders het besluit daartoe reeds hadden genomen. Naar een uitlating van een der militaire deskundigen wordt de westelijke strategie verlamd, omdat men niet weet wat de volken zullen doen, wanneer het bevel tot gebruik van atoombomben wordt gegeven. Wij kleine, doodgewone mensen moeten ze laten weten wat we doen. Wij doen NIET mee aan de moordpartij. Ook in de landen van het 'oostelijk blok' komt de openbare mening in beweging, zoals blijkt uit het laatste communiqué van de leiders van Rusland en China, waarin zij waarschuwen tegen wat ze noemen het pacifisme, dat de strijdslust der volken verlamt. Tenslotte, dit blad mogen ook de militairen lezen, want minister Staf heeft het nog niet ontdekt.

priester en leek: VRAAG VAN DE REDAKTIE

"Alle geestelijken zijn vrijgesteld van de militaire dienst en van taken en openbare ambten, die vreemd zijn aan de geestelijke staat". Aldus de letterlijke vertaling van canon 121 van het Wetboek der katholieke Kerk.

Naast de tekst van dit wetsartikel en de commentaren der kerkelijke juristen, is er zoiets als een algemeen gevoel in de Kerk t.a.v. de onverenigbaarheid van priesterschap en krijgsdienst. In dat vrij algemeen gevoel van afwijzing baseert men zich, zo geloven wij, op het genadevolle deelnemen aan het priesterschap van Christus tot voortzetting van Zijn verlossingswerk voor het heil der wereld. De functie van dit priesterschap (mensen het leven te geven) laat niet toe, dat men zich in dienst stelt van een apparatuur, waarin het erom gaat mensen te doden.

per kerende post...

Het mij toegezonden extra-nummer van Plein 1958 met het ABC van oorlog en vrede heb ik met grote interesse gelezen. Maar u lijdt m.i. aan de bekende artiestenziekte, dat u alles idealiseert en de realiteit uit het oog verliest.

Elk redelijk mens moet u volgen in uw redenering, dat er geen rechtvaardiging is te vinden door deelname aan een wereldvernietigingsoorlog. En wat doet u nu tegen zo'n oorlog of oorlogsvoorbereiding? Wel, u komt aandragen met een plan tot een soort van geestelijke herbewapening. Als idealist gelooft u daar misschien in, was u voldoende realist dan zou u het hoofd schudden.

Zelfs Christus is het niet gelukt met preken en geestelijke opwekking het kwaad uit te bannen.

Tegenover daden van agressie en voorbereidende agressie op de Schepping, moeten daden gesteld worden. Geen woorden, waarvan de realist weet, dat ze niet effectief genoeg zullen zijn.

U ontleent uw stellingen aan uw geloof. Wat dóen de kopstukken, die ons moeten vóórgaan in de beleving van dit geloof? Zeggen zij: 'Hoera die pater Jelsma, nu zullen wij hem eens met daden helpen die nieuwe geest van recht en gerechtigheid over de wereld te laten waaien?' Welnee, ze doen niets. Ze kletsen maar wat. En zijn niet realistisch.

Niet u en niet de armetierige sloebers tot wie u zich wendt kunnen de geest van het kwaad in kluisters slaan. Niet u kunt een grote mensenmenigte verbieden die geest van het kwaad te doen uitdijen tot een wereldvernietigend monster. Maar dat kunnen wél onze geestelijke topleiders Paus en Bisschoppen. Maar ze doen het niet. Ze bidden alleen maar een rozenhoedje en geven hun apostolische zegen.

Zolang onze geestelijke topleiders wél met de banvloek dreigen tegen degenen, die lid worden van de kommunistische partijen, maar deze banvloek niet hanteren tegen degenen, die metterdaad wetenschappelijk en politiek eraan meewerken, dat het wereldvernietigend monster volle spierkracht

Het algemeen gevoel getuigt dus van een diepe eerbied voor de betekenis van het christelijk priesterschap. Aan de handen van de priester, bestemd om te zegenen en te heiligen, om het brood der verzoening te breken en het water des levens te doen vloeien, mag geen bloed kleven.

Om de duidelijke waarachtigheid en zuiverheid van deze gedachtengang te kunnen volgen en waarderen, stelle men zich de priester-bommenwerper voor, de priester achter de mitrailleur, de priester die zijn taktisch atoomwapen op een groep mensen of op een stad vol mensen richt, de priester die per drukknop een waterstofbom laat vallen, aldus met de

vinger van één (gewijde) hand tien-duizenden of honderdduizenden mensen dodend.

Tevergeefs zal men in het kerkelijke wetboek zoeken naar een formulering van de morele plicht der lekengelovigen in deze. Door daarover te zwijgen schijnt de kerkelijke wetgever te suggereren: "Laat de leken het maar doen. Het bloed dat niet mag kleven aan de handen van de priester, moet dan maar de lekenhanden besmeuren. Het doden van medemensen, niet verenigbaar met de functie van de priester, worde onderwezen en opgedragen aan de leken."

De kommentatoren haasten zich niet deze suggestie weg te nemen. De katholicen, die krijgsverrichtingen door priesters afwijzen, doen er meestal ook verder het zwijgen toe.

De deelneming van de geestelijken aan het priesterschap van Christus vindt geen doorgetrokken en consequent toegepaste analogie, als het gaat om de functie van de lekengelovigen en om hun zeer reële in de openbaring benadrukte en door heel de katholieke theologie erkende en soms luid bezongen participatie aan het universele Christus-priesterschap.

De lekengelovige is gedoopt. Door de doop is hij voor eens en voor altijd gemerktekend tot partner in het éne algemene priesterschap, dat in deze wereld funktioneert en dat van Jezus Christus is. Hij is medeverantwoordelijk voor het heil en het leven der wereld. Hij is levend lidmaat van het enige priesterlijke lichaam der Kerk, waarvan Christus het hoofd is.

Waarom desondanks alleen de geestelijken en niet de lekengelovigen in een kerkelijk wetsartikel van de militaire dienstplicht vrijgesteld? En zou men antwoorden, dat in een herziening van het kerkelijk wetboek ook de lekengelovigen — gelet op de eigen aard van het algemeen christelijk priesterschap — in deze vrijstelling zouden moeten delen: wil men dan wellicht nog even toelichten, hoe te oenken over de situatie in deze van de niet-gedoopte medemensen, die blijkens de openbaring allen tot het doopsel worden uitgenodigd en die dus geroepen zijn tot deelneming aan dat éne en zelfde priesterschap van Jezus Christus, dat de geestelijken thans vrijwaart van bebloede handen?

S. J.

REDAKTIE.

Wij laten hieronder het eerste deel volgen van een artikel dat Pierre Lorson SJ schreef in „Routes de la Paix” van januari 1953, nr. 9-10.

In sommige kringen is het gebruikelijk om te beweren dat de Katholieke Kerk de waarster van de brandkasten is geworden, de medeplichtige van het gemeenste kapitalisme, en dat zij van het christendom van Bethlehem een christendom voor bankiers gemaakt heeft. Het is daar en in andere milieus ook gebruikelijk om te constateren, dat het katholicisme het evangelie verraden heeft door het spel van militarisme, geweld en oorlog mede te spelen. De vijanden van het Vaticaan: Dostojewski, Victor Marguérite, Romain Rolland, Grillo de Givry, hebben dat in het verleden beweerd. Ik zal hen hier niet citeren. Doch vandaag zijn het enkele zonen van de Kerk zelf die, hoewel met droefheid en met meer onderscheidingsvermogen, en zonder de Kerk aansprakelijk te stellen voor wat verschillende van haar leden doen, toch in dezelfde richting denken. Zo schreef bijvoorbeeld François Mauriac enkele jaren geleden in de „Figaro”: „In ons oude katholieke en krijgshaftige land is in de loop der eeuwen langzamerhand een traditie ontstaan, die ons ontvankelijk maakte voor dat kruis in de vorm van een zwaard, dat op het omslag van ons geschiedenisboek stond. De kruisvaarders hadden eens en voor altijd de tegenspraak opgelost die er bestond tussen het gebod van God: „Gij zult niet doden, gij zult uw naaste liefhebben als uzelf”, en het gebod van de staat: „Gij zult zoveel mogelijk vijanden doden met deze wapens, waarvan ik u het gebruik zal leren in kazernes die op uw kosten zijn gebouwd”. Sint Jeanne d'Arc, te paard en met open vizier op haar console is voor alle kinderen die naar de mis gaan het bewijs ervoor, dat er rechtvaardige oorlogen zijn, waarin men zich met sabelhouwen een weg kan banen naar de heiligheid en naar de hemel. De preken die wij op kostschool te horen kregen, liepen over van krijgshaftige beeldspraak en roken naar kruitdamp. De leuze van de vrijmetselaars, omstreeks 1880, „ook de pastoors het leger in” veroorzaakte geen gewetenskonflikten bij de geestelijkheid. En wij hebben generaties legeraalmoezeniers zien ontstaan, met hun baarden, decoraties en distinktieven; priesterofficieren en karmelieten-admiraals. In het begin van deze eeuw heeft dit samengaan van het katholieke en het nationalistische geloof zijn zuiverste vertegenwoordigers en zelfs zijn heiligen voortgebracht. Charles de Foucauld, Péguy, Psichari, de tegenvoeters zou ik haast zeggen van de dienstweigeraars, zijn de belichaming van het type van de franse katholieke voor wie de dienst aan God zich bijna niet onderscheidt van de dienst aan het vaderland. De christen-soldaat kan zich niet vergissen, wanneer hij zijn leven geeft; het woord van Christus, dat er geen grotere liefde is dan zijn leven te geven, slaat ook op hem; de oorlog voor het vaderland kan

niet anders dan een rechtvaardige oorlog zijn, ook al wordt hij tegen achterlijke volkeren gevoerd”.

In „La vie intellectuelle” schreef J. P. Chartier enige jaren geleden in gelijke zin: „Niemand kan betwisten dat de geest van het evangelie de oorlog verafschuwt, en misschien hebben de christenen dit niet voldoende laten blijken. Al te gemakkelijk hebben zij gewelddadige oplossingen aanvaard en ook nu nog kan men niet zeggen dat zij de voorhoede van de vredesbeweging vormen”. Dat is waar, zodat de priester die met toestemming van zijn overheden aan deze avantgardebewegingen, zoals bijvoorbeeld de Internationale Vrijwillige Hulpdienst, deelneemt, zich daar tamelijk geïsoleerd bevindt en in het begin zelfs met een zeker wantrouwen bejegend wordt, terwijl hij anderzijds ook weinig over zijn werk vertellen kan aan vrienden en confraters...

Hier ligt dus een probleem. Wij zullen niet onderzoeken of er werkelijk sprake is van een nationalistische ontsporing van het evangelische christendom. Wij zullen evenmin de bezwaren trachten te weerleggen die men in het verleden in dit opzicht tegen de Kerk of haar vertegenwoordigers heeft gevoeld. Ik zal uiteenzetten hoe het moderne katholicisme staat tegenover de gemechaniseerde oorlog en de kernoorlog, en tegenover de vrede die vandaag geëist wordt en die verschilt van die van vroeger.

Ik beweer niet dat er reeds een algemene, tot in details uitgewerkte en van hogerhand bevorderde leer over het vraagstuk van de oorlog bestaat. Maar er is een onloochenbare leerstellingstroming aanwezig, die gevoed wordt door vooraanstaande figuren, dikwijls met groot gezag bekleed. Het eerste wat van deze leer gezegd moet worden, is dat zij nieuw is, niet in haar wezenlijke beginselen, maar in haar onmiddellijke toepassingen, omdat de situatie van de wereld en de vooruitgang van de vernietigings-techniek het probleem van oorlog en vrede ingrijpend gewijzigd hebben. De oplossingen van gisteren kunnen daarom niet meer de oplossingen van vandaag zijn, en het is niet meer dan onwetendheid, geestelijke luiheid of een gevaarlijk spel wanneer men blijft overnemen en herhalen hetgeen St. Augustinus, St. Thomas, Francesco de Vittoria Suarez of Taparelli eeuwen geleden hebben geschreven over de rechtvaardige oorlog en de voorwaarden waaronder hij mag worden gevoerd.

Deze radicale verandering in de vooronderstellingen van het oorlogsvraagstuk wordt met nadruk vermeld door kardinaal Ottaviani, een van de invloedrijkste medewerkers van de Paus, pro-sekretaris van de Kongregatie van het H. Officie, en schrijver van een bekend boek over het kerkelijk publiekrecht. Pater Cordovani, een leerstellige autoriteit van de eerste rang, schrijft:

„Mgr. Ottaviani toont ons de weg naar een noodzakelijke herziening van onze leer betreffende de oorlog; hij vraagt de katholieke pers, zich met dit vraagstuk bezig te houden, opdat de enige juiste en vruchtbare oplossing voor de volkeren zal worden gevonden”. De bekende duitse dominikaan pater Strammann constateerde eveneens deze nieuwe doktrinaire stroming in de Kerk, en schrijft: „Stellen wij allereerst vast dat er in de Kerk geen oorlogsmoraal bestaat in de zin van een aantal leerstellingen inzake de problemen van de oorlog die even scherp gedefinieerd zouden zijn als een dogma. Dat is belangrijk. Dat wil allereerst zeggen dat de Kerk nog nooit doktrinair stelling heeft genomen ten aanzien van enige konkrete oorlog of oorlogsmoraal in heden of verleden; op de tweede plaats, dat het ons als katholieken binnen ruime grenzen vrij staat, onze eigen mening over deze zaken te hebben; op de derde plaats, dat de officiële Kerk vandaag of morgen een nieuwe houding kan aannemen ten aanzien van de oorlog, zonder door een vroeger standpunt gebonden te zijn... Onze Kerk is niet versteend. Zij oriënteert zich niet alleen op het verleden, maar ook op heden: niet alleen op boeken, hoe eerbiedwaardig die ook zouden zijn, maar op de mensen, die nu leven en op de huidige omstandigheden. Zij kan ook een nieuwe taal spreken, die sterk van die van vroeger af kan wijken als dat nodig is”.

De hoogste autoriteit in de Kerk nu heeft deze nieuwe katholieke houding ten opzichte van de oorlog gesanktionerd. In zijn Kerstboodschap van 1944, schreef Paus Pius XII het volgende: „Indien er ooit een generatie is geweest, die vanuit het diepst van haar geweten de kreet heeft voelen opwellen „Oorlog aan de oorlog”, dan is dit zeker de huidige generatie... De theorie van de oorlog als een adequaat middel om internationale conflicten op te lossen, heeft voortaan afgedaan”. Men heeft opgemerkt, dat het merkwaardig is dat de leuze „Oorlog aan de oorlog”, die altijd gebruikt is in pacifistische kringen, doch die door de tegenstanders belachelijk werd gemaakt als behorende tot de typisch pacifistische „frasen”, door de H. Vader werd overgenomen. Hier hebben wij iets nieuws, zowel wat de gedachte als wat de vorm betreft.

Wat is dit wezenlijk nieuwe? Het is hierin gelegen, dat vele katholieke theologen en de H. Vader zelf de moderne oorlog, zoals wij die hebben meegemaakt, als in diepste wezen onzedelijk en dus ongeoorloofd beschouwen. Niet iedere oorlog, niet elk kollektief geweld, niet elk gebruik van de sterke arm; doch: de moderne oorlog, met zijn bombardementen, zijn fosfor- en atombommen, de totale, gemechaniseerde oorlog en alles wat zij met zich meebrengt.

Waarom is deze oorlog onwettig als middel om recht en orde te herstellen? Liever dan

u mijn visie op het vraagstuk te geven, wil ik enkele onbetwiste autoriteiten citeren. Dit zegt kardinaal Ottaviani: „De slachtingen betreffen niet alleen de soldaten, doch het gehele volk. De vernietiging van het nationale erfgoed door de nieuwe verschrikkelijke wapens dompelt zowel de overwinnaars als de overwonnenen voor lange tijd in ellende. De moderne wapens richten zich evenzeer tegen de onschuldigen en lokken steeds wredere repressailles uit. Oorlogen worden gevoerd met volledige minachting van alle internationale wetten en met een steeds dierlijker wreedheid. De golf van misdaden die op een oorlog volgt, toont hoe groot en onherstelbaar de schade is die aan het geweten en het volkskarakter werd toegebracht in die leerschool van de haat en de ellende die men „oorlog“ noemt. Tengevolge van de groeiende onderlinge afhankelijkheid der volkeren is de wereld kleiner geworden, en breiden oorlogen zich over bijna de gehele wereld uit... Geheime wapens worden ontwikkeld, die het deze aangevallenen onmogelijk maken om een rechtvaardige oorlog te voeren met een kans om de overwinning te behalen. Dit alles en vele andere dingen die men hieraan kan toevoegen, tonen aan dat het tegenwoordig onmogelijk is om oorlog te voeren en daarbij te voldoen aan de voorwaarden die een oorlog theoretisch rechtvaardig en gewettigd doen zijn. Bovendien moet worden opgemerkt dat er onmogelijk meer een kwantitatief en kwalitatief genoegzame rechtvaardiging gevonden kan worden voor zoveel onheil, slachtingen en zedelijke en godsdienstige vernietigingen. In de praktijk zal het dus nooit meer geoorloofd zijn om oorlog te verklaren“.

Pater Cordovani, die deze overwegingen heeft samengevat voor de lezers van de „Osservatore Romano“, besluit aldus: „De konklusie is dus, dat het onder deze omstandigheden in de praktijk nooit meer geoorloofd zal zijn om de oorlog te verklaren. Een oorlogsverklaring zou niet langer een normaal regeringsbesluit zijn, doch een bevel om tot universele vernietiging over te gaan“.

Men lette op het radikale geluid van deze konklusies. Er is geen sprake meer van een rechtvaardige oorlog of een onrechtvaardige, van een gewettigde of een onwettige oorlog; men mag nooit oorlogvoeren, omdat de moderne oorlog in wezen onzedelijk is. Doch de Paus had reeds hetzelfde gezegd tijdens de laatste wereldoorlog. In 1943 bijvoorbeeld: „Bij alle volkeren groeit de afkeer van de beestachtigheid van de totale oorlog, die alle fatsoengrenzen en elke regel van goddelijk en menselijk recht heeft overschreden. Kwellender dan ooit knaagt de twijfel aan geest en hart van de volkeren: is de voortzetting van deze oorlog nog te rechtvaardigen voor het menselijk en christelijk geweten?“ Elders zegt hij over de oorlog: „Het lijkt een apokalyptisch monster, voortgekomen uit een samenleving waarin de voortdurende vooruitgang van de techniek gepaard is gegaan met een steeds grotere achteruitgang van het zedelijk leven“. De huidige generatie is door een zee van bloed en tranen gegaan, zoals die waar-schijnlijk nooit zijn gelijke heeft gehad in de geschiedenis; zij heeft de onzegbare wreedheid ervan zo intens doorleeft, dat de herinnering aan zoveel schrikwekkends in haar geheugen is gegrift, „tot in het diepst

van haar ziel, als het beeld van de hel, zodat ieder die enig menselijk gevoel be-waard heeft, geen vuriger wens kan koesteren dan de deuren van deze hel voor altijd te sluiten“.

Als het waar is dat een toekomstige oorlog nog verschrikkelijker zal zijn dan de afgelopen oorlog, die zo duidelijk door de Paus is veroordeeld, dan wordt hier in naam van de moraal, van het geweten, elke moderne aanvalsoorlog en zelfs iedere oorlogsverklaring veroordeeld door de hoogste gezagsdrager in de Kerk. Dat betekent in verschillende opzichten iets nieuws, en dat is een ernstig feit. Degenen dus die zonder onderscheid te maken, blijven herhalen dat de Katholieke Kerk oorlogszuchtig is, de wapens zegent en aan de zijde van de rijken staat, zijn onwetend of te kwader trouw. Zij moeten hun dwaling inzien en in het belang van de heilige zaak van de vrede, voortaan zwijgen...

De Paus en de katholieke theologen hebben dus de oorlog afgewezen ter oplossing van internationale vraagstukken, zelfs ter verdediging van de belangen of de gewettigde eer van een staat. De Paus blijft van-zelfsprekend op het terrein van de beginselen. Doch bepaalde katholieke theologen en schrijvers hebben deze leer logisch toegepast op een eventuele oorlog, op een onvermijdelijke oorlog volgens sommigen, tussen Amerika en Rusland.

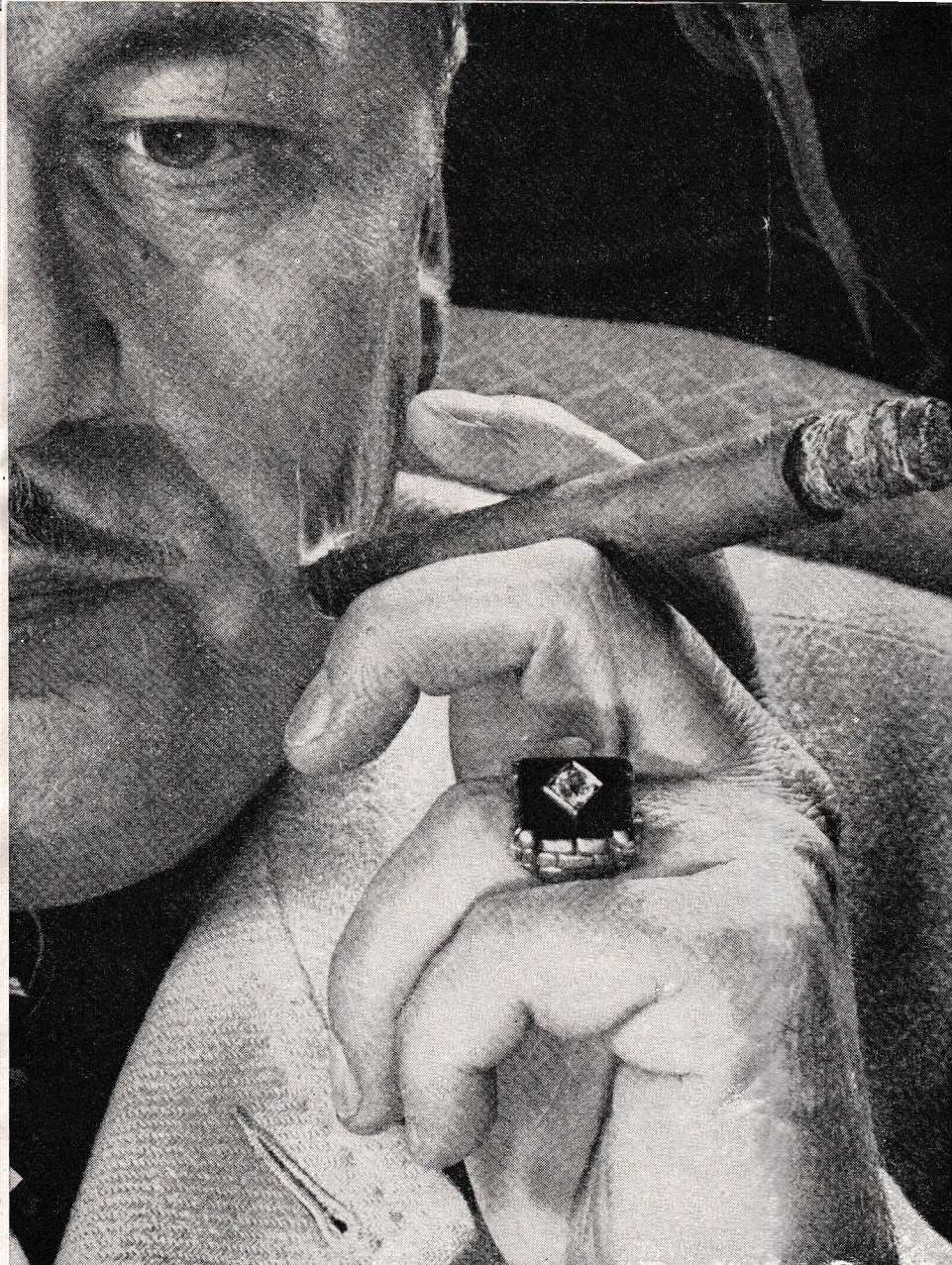
Wat zeggen zij? Allereerst, dat een aanvalsof bevrijdingsoorlog van welke zijde ook, onzedelijk en aan de christenen verboden is. Wij hebben zelf daarover het volgende geschreven in een werk dat de kerkelijke censuur heeft toegelaten: Wanneer men ooit onder het voorwendsel van een kruistocht, hetzij oorlog wil voeren tegen het bolsjewistische Rusland in naam van de christelijke beschaving en de vrijheid; hetzij tegen het kapitalistische Amerika in naam van de arbeidersbevrijding en de sociale gerechtigheid, — christenen, houdt dan het hoofd koel. Laat u niet bedriegen door de propaganda. Laat u niets wijsmaken, laat u niet hypnotiseren door mooie of door flinke woorden. Blijf uzelf. Houdt u aan uw geweten, dat u zegt: een aanvalsoorlog is onwettig, en weigert allen, zonder uitzondering, dienst te nemen. U hebt zelfs het recht om verder te gaan en de raad te volgen van een bekend teoloog, naaste medewerker van de Paus: „Woordvoerders van het volk, en volkeren zelf, die duidelijk zien dat hun eigen regeringen hen naar een slachting en naar algehele vernietiging leiden, mogen en moeten deze regering met alle wettelijke middelen omverwerpen“. Het is kardinaal Ottaviani die dit gezegd heeft, en ik zou u overeenkomstige teksten kunnen citeren van pater Cordovani, pater De Soras, pater Stratmann en andere heden-daagse theologen.

Maar een zuivere verdedigingsoorlog dan? Ten aanzien hiervan schrijft kardinaal Ottaviani het volgende: „Sterker nog, men mag een verdedigingsoorlog slechts dan ondernemen wanneer het wettige gezag dat daarover te oordelen heeft, de zekerheid heeft dat men zal overwinnen, en bovendien reden heeft om te verwachten dat deze verdedigingsoorlog, ondanks de onoverzien-

bare ellende die eruit zal voortvloeien voor het eigen volk en voor de hele wereld, toch meer voordelen dan nadelen zal hebben voor het eigen volk“. Anderen voegen hieraan met de beroemde dominikaan Vittoria aan toe, dat de voordelen voor de gehele wereld behoren op te wegen tegen de nadelen; anders is de oorlog niet gewettigd. Deze drie overwegingen maken dus een verdedigingsoorlog voor een klein volk ongeoorloofd, omdat het vernietigd zou worden; maar ook voor een groot volk, dat niet zeker van de overwinning zou zijn of welks overwinning het eigen volk en de gehele wereld oneindig veel meer zou kosten dan het afzien van een oorlog, gevolgd door zuiver geestelijk verzet.

Het moet worden toegegeven, dat het afwegen van deze voorwaarden moeilijk is. In „La Semaine Religieuse de Lyon“ schrijft een teoloog, dat men zich onder bepaalde omstandigheden ondanks alles moet verdedigen, ook wanneer men de afloop van de oorlog niet overzien kan. „Hoe verschrikkelijk de moderne oorlog ook is, kunnen er geen ergere onheilen bestaan, bijvoorbeeld de mondiale slavernij, door middel van psychologische technieken van een gewetenloze wereldddiktator? En doen er zich zowel voor groepen als voor individuen, geen omstandigheden voor, waarin zij alles op het spel moeten zetten, ondanks de enorme risico's?“ Andere theologen vinden van niet en geloven dat een zuiver geestelijk verzet in navolging van Gandhi het enige zedelijke en verstandige middel is. Pater Stratmann behoort tot deze groep. Hij schrijft: „Een verdediging die tot resultaat heeft dat er meer vernietigd wordt dan beschermd, is absurd. Het zou absurd zijn, wanneer Nederland zich militair tegen Amerika wilde verdedigen, en omdat alles wat absurd is, tevens immoreel is, mag een oorlog van deze soort niet plaats hebben. Nationale eer en soldateneer wordt een boeman en een duivel, wanneer zij meent een geheel volk te moeten opofferen in een sinister bloedbad, terwijl een kapitulatie het had kunnen redden. Maar het is tegenwoordig niet meer alleen de verdedigingsoorlog van een kleine tegen een grote staat die absurd is, maar evenzeer de militaire verdediging van grote staten onderling. (Men weet dat elke staat zijn oorlog een verdedigingsoorlog pleegt te noemen). De auteur noemt verderop het voorbeeld van Gandhi, die overwonnen heeft door de liefde en niet door het geweld, als het enige wettige middel om conflicten tussen volkeren op te lossen.

Men ziet het, er is geen eenstemmigheid onder de theologen. Doch dat men, in naam van de theologische beginselen, zelfs de gerechtvaardigdheid van de verdedigingsoorlog in twijfel begint te trekken, dat is zeker iets nieuws. In dit opzicht zijn de meningen echter nog zwevend en vele katholieke theologen houden een verdedigingsoorlog nog voor gewettigd, ondanks de afschuwelijke gevaren van een wereldoorlog. Theologisch is het een vrije kwestie. Ik ben ervan overtuigd dat zij nog zal evolueren en dat men in naam van de christelijke moraal en van de mensheid, ook de verdedigingsoorlog zal uitbannen. Maar omdat er op het ogenblik twee blokken tegenover elkaar staan, kunnen ook vele theologen het hoofd niet koel houden, en trekken zij niet alle konklusies uit de premissen die zij gesteld hebben.

DE VRIJHEID

ons spoeden naar die gebieden ter wereld waar het westen de vrijheid gaat brengen of verzekeren. Het westen maakt zich zorgen over de vrijheid in het midden-oosten. Het klinkt altijd sympatiek, als je zegt je zorgen te maken over mensen, die ver van je bed slapen. Dat wordt als uitzonderlijk edel beschouwd, omdat velen van ons in de praktijk van alledag niet verder dan 'de rand van hun bed' komen. Amerika is de vrijheid van het libanese volk veilig gaan stellen. Het eigenaardige is echter, dat die handhavers van de vrijheid van dat volk helemaal niet met gejuich zijn ontvangen. Integendeel, men krijgt sterk de indruk, dat de meerderheid van het libanese volk de Amerikanen liever vandaag dan morgen ziet vertrekken.

De Engelsen bekommeren zich om Jordanië. Ook al om de vrijheid van dat land en zijn volk te beschermen tegen boze aanranders. Nogmaals: het klinkt erg aardig en Koning Hoessein heeft er zijn troon tot nu toe door behouden. Hoessein liegt er ook niet om. Hij heeft duidelijk verklaard, dat hij — ondanks afspraken in de V.N. — de Engelsen niet zal verzoeken het land te verlaten. Het is alleen een beetje vreemd, dat Hoessein tamelijk veel vijanden heeft onder zijn eigen landgenoten en het is ook vreemd, dat de Engelsen zich inspannen om Hoessein op de troon te houden, terwijl 'westerse diplomaten' ijverig aan het zoeken zijn of er in Europa niet een aardig verblijf te vinden is voor Hoessein waar hij nu al vast op zijn AOW-tje kan gaan kluiven. Hoe nu? Komen de Engelsen de vrijheid van Hoessein veiligstellen of komen zij hem zijn vrijheid afnemen. Weet u het?

Het is temeer onduidelijk, omdat in een ander land van het midden-oosten de koning nog maar amper dood was of vele westerse landen hadden de koningsmoordenaars als de nieuwe regering erkend. Dat kán volgens het volkenrecht, heeft Dr. Drees duidelijk uiteengezet aan lieden die het weer eens niet snapt. Gek eigenlijk, dat er soms toch weer mensen blijken te zijn die zo weinig benul hebben van recht. Maar goed, onze minister-president is mild in die dingen.

Het zou wel eens aardig zijn een week lang bij te houden hoe dikwijls we lezen en horen van 'de vrijheid van het westen', 'het vrije westen' enz. Ook in de brieven die we ontvingen werd de nodige keren gesproken van die vrijheid, die we hebben of ergens gaan brengen of verdedigen. Ettelijke mensen gaan ervan uit, dát het westen vrij is, dát de mensen in het westen vrij zijn. Wij verbazen ons er telkens over.

Aan de hand van statistieken, die we kennen en die in dit blad al meer dan eens zijn opgenomen, moet het voor iemand die de lagere school met een vijfje voor rekenen heeft verlaten toch doenlijk zijn om het aantal hongerlijders, daklozen en uitzichtloze zieken in het westen eenvoudig bij elkaar op te tellen. Het moet voor de meeste mensen toch mogelijk zijn te beseffen, dat het volkomen dwaas is om van deze verschoppelingen te be-

weren, dat zij in vrijheid leven, als hun enige vrijheid is te verkommen, van geslacht op geslacht, al vele jaren soms.

De vrijheid van het westen. Weet men dan werkelijk niet, dat er in het westen miljoenen negers wonen, voor wie vrijheid een loos begrip is? Dé vertegenwoordiger van het vrije westen, de sterkste voorvechter — als we tenminste afgaan op alles wat we horen en lezen — Amerika, ziet geen kans om de scholen toegankelijk te stellen voor negers en blanken, omdat zeer vele vrijheidslievende Amerikanen dat niet willen. Mooie vrijheid voor die negers daar. En of nu alle mensen, die op nationale feestdagen de Franse of de Zuid-Afrikaanse vlag zien wapperen, zo enorm onder de indruk zijn van hun vrijheid, menen we voorlopig nog ernstig te moeten betwijfelen.

Maar laat ons de blik verruimen en

VAN HET WESTEN

Over het midden-oosten zijn bijzonder vlotte verhaaltjes te vertellen, vooral als je er flink Nasser bijdoet en de Sovjet-Unie om de drie regels nadrukkelijk noemt. Maar ondanks al die verhaaltjes is toch wel duidelijk, dat heel het ingrijpen van Amerika en Engeland, gesteund door vele westerse landen, alleen maar het gevolg is van de zeer grote oliebelangen en strategische belangen, die het westen daar heeft. Het westen wil de olie houden. Het westen heeft in het algemeen geen interesse voor landen en volkeren (denkt u maar aan Polen en Hongarije). Aan de verheffing van de volkeren is praktisch niets gedaan en het is vooral Amerika dat alle pogingen tot oprichting van een Sunfed b.v., waarvan het midden-oosten zou kunnen profiteren, steeds heeft tegengewerkt. De olie en het militaire overwicht! Dat alleen en anders niet. En als het terwille daarvan beslist noodzakelijk mocht blijken wat technische bijstand te geven, nu ja, dan graag natuurlijk. Wij zijn zakelijk genoeg om een oliemaatschappij niet het recht te ontfangen voor haar belangen te vechten. Maar laten zij dat dan zelf doen en laten de legers er buiten blijven.

Misschien werpt u het hoofd wat moedeloos in de schoot en konstateert, dat wij kleine mannetjes en vrouwtjes er niet aan te pas komen en dat het toch allemaal wordt uitgemaakt door de man aan de top. Dat hoor je nogal eens. Maar — u zult ervan staan te kijken — dan willen wij toch wel pogen om die man aan de top vrij te pleiten. In 1938 wilde de engelse koning overleg plegen met Hitler om te trachten in dit persoonlijke contact de vrede veilig te stellen. We zouden zeggen: dat was zeker in die tijd een goede gedachte. Maar het is niet doorgegaan. De engelse koning mocht dat niet van zijn regering. Dat is dan de hoogste in het land.

Onze minister van oorlog, zijne excellentie Staf, kwam enige tijd geleden zeer verheugd terug uit Amerika, omdat hij de 'honest John' had losgepeuterd. Wat dat precies voor een moordtuig is weten we niet — ons blad mist een militaire medewerker, als kiespijn overigens — maar het knalt in zijn soort beter dan een ka-

non. Wat denkt u? Zou de vreugde daarover op Soestdijk ook zo hoog gelopen zijn? Wij geloven, dat ons hele nederlandse volk dat wel weet en velen zullen er zeer verheugd om zijn. Maar ja . . .

Dus de ministers zijn de schuldigen? We zouden het beslist niet durven beweren, temeer niet daar het algemeen bekend is, dat het gezag van een sekretaris-generaal op een departement niet mis is. Hij is de man die blijft, de ministers komen en gaan of ruilen als het beter uitkomt de vette melk en de tarwe-aren voor de kanonnen. Dus moet die sekretaris-generaal eruit? Nou nee, ook weer niet. Gaat u zelf maar door. Schrijver 2e klas is langs deze weg het minste en verder laat de bode u er wel uit. Op de een of andere manier hangt het allemaal samen: je kunt er nog een eerste en tweede kamer door husselen, wat onafhankelijke politieke partijen, een pers en een radio, maar met alles samen worden we gedreven en gehouden in een richting, die niet tot vrijheid leidt.

Is dan niemand in het westen vrij? Dat zouden we ook niet graag beweren. Kijkt u eens naar de heer Krupp, Freiherr von Krupp. Dat vinden wij nu een typisch iemand, die echt kan doen en laten wat hij wil en die zich van niemand iets aantrekt. Krupp is de man, die voor Hitler de wapens heeft gemaakt. Zonder Krupp had Hitler met wat handigheid hazen- en konijnestrikken kunnen maken, ook nog als Krupp hem dan het draad had willen leveren, maar dan had je het ook gehad. Krupp gaf hem het oorloostuig in zeer ruime mate. Nu zegt het rechtsgevoel van de meest primitieve mens, dat zo iemand gestraft moet worden. Dat is dan ook na de laatste oorlog gebeurd. Krupp heeft 'gezetten', maar echt niet zo lang. Zo voor het stelen van een fiets ongeveer. Toen hij werd vrijgelaten, kwam hij in zijn fabrieken, die op hoog bevel werden ontmanteld en die hij ook gedeeltelijk — op een overigens vrij onschuldige wijze — kwijt was. Ook al weer voor de hand liggend zou je zeggen. Maar Krupp zag niet zoveel in die ontmanteling en hij heeft de Amerikanen en Engelsen dan ook maar gezegd, dat die ontmanteling hem niet schikte. Neen,

hij ging weer eens flink aan de slag om zijn oude vertrouwde fabrieken te laten draaien, 'für de zoveelste Sieg' uiteraard. U hebt het in de kranten kunnen lezen en in vele artikelen. De fabrieken heten wellicht: Heinz Schmitz und Karl Blödsinn, maar Krupp heeft weer de nodige 'belangen'. En niet alleen in Duitsland, want hij laat zijn blikken b.v. ook gaan naar Argentinië en zelfs naar Nasser. Nu ja, zult u zeggen, het kan met Nasser nog wel op z'n pootjes terecht komen. Nu dan nog interessanter. Krupp heeft ook een delegatie naar Rusland gestuurd en die delegatie heeft bepaald aardige zaken gedaan. Zo wat fabrieksinstallaties weet u wel; voor het vervaardigen van klerhangers zal wel.

Over klerhangers gesproken: u weet wellicht dat de westerse landen, ongetwijfeld gedreven door die kostbare vrijheid en zo, een lijst hebben samengesteld van artikelen, die niet mogen worden uitgevoerd naar de landen van het Sovjet-blok. Dat lijkt verstandig, als je meent dat dat blok je naar het leven staat. Maar is het u ook niet opgevallen, hoe dikwijls gekonstateerd moet worden, dat die oostelijke landen en hun geestverwanten en vrienden toch aardig aan het schieten waren met wapens uit westerse landen? Als het in Nieuw-Guinea eens mis zou gaan krijg je bepaald een interessante situatie. Er komt een wetje — hamerstukje zal wel — waardoor het mogelijk wordt nederlandse militairen eventueel zonder hun eigen toestemming of die der ouders in te zetten in Nieuw-Guinea. Uw zoon gaat dan dus zonder meer naar Nieuw-Guinea. Hij krijgt een wapen mee van goede westerse makelij. Het boeiende zou dan worden, dat hij een aanhanger — of gestuurde — van Soekarno tegenover zich kan vinden met een wapen van dezelfde fabriek. U ziet wel, dat er toch al iets van een wereldeenheid is bereikt.

Maar we hadden het over de klerhangers. Het is wel gebleken, dat het toch wel moeilijk is om de handel te beperken. Kortgeleden is die lijst van verboden artikelen drastisch ingekort; ze werd zelfs zo kort, dat er amper een berichtje in de krant op overschoot. Nu mag vrijwel alles weer verhandeld worden, alleen, dat weten we ons nog goed te herinneren, geen boorinstallaties.

Misschien begrijpt u ons. Men praat en konfereert over vrede en onder-

tussen zijn andere lieden bezig goud en platina te verdienen aan de bewapenings- en aanverwante industrieën en dat geld vloeit in hun zakken uit alle landen ter wereld.

Wij leven duizendmaal liever op een etage in Den Haag, waar je hardop over de onvrijheid van velen kunt praten, dan in een villa in de Krim, waar de duizenden in de concentratiekampen en de duizenden in de grond je wel duidelijk maken dat het hardop praten over je onvrijheid niet gezond is. Daarover willen we u niet in het onzekere laten. Maar dat geuren met 'de vrijheid van het westen', of alles afdoen met de opmerking 'nu ja, het is nergens ideaal' is je reinste zelfbedrog.

Wij geloven wel, dat 'het westen' meent met alle middelen iets te moeten verdedigen. Maar als we proberen te zien wát wij precies wensen te verdedigen, dan is het lang niet altijd de vrijheid, maar dan is het vaak heel bot en egoïstisch onze eigen welstand en zekerheid. Men heeft zijn huis en zijn eten, zijn radio en zijn televisie, zijn auto, alle denkbare verzekeringen en vele gemakken en mogelijkheden. Dát wil men verdedigen tegen mogelijk verlies. En dat noemt men 'vrijheid', omdat 'vrijheid' beter klinkt. Inplaats van zijn welstand te delen met de miljoenen, die omkomen van de honger om daarmee op de enige juiste en afdoende wijze

vrede te stichten, wil men houden wat men heeft, hoogstens bereid om 1 % van zijn welstand af te staan. Als men dat laatste doet, staat men overigens al te kijk. Het is dan ook het bedragje wel.

Vechten voor zijn vrijheid is, duidelijk vertaald veelal, vechten voor zijn welstand en luxe, vechten om datgene te behouden wat men gezamenlijk gestolen heeft en blijft stelen van de miljoenen die sterven. Wij zijn duidelijk broedermoordenaars. De mensen, voor wie wij zouden moeten zorgen als wij handelden naar onze katholieke, protestantse, humanistische of zo maar menselijke beginselen, laten wij verkommen. Zij zijn ziek en we laten ze ziek. Zij hebben geen kleren en we laten hen naakt. Zij hebben geen eten, maar wij laten hen met hun honger zitten. Zij hebben dorst, maar wij geven hen niet te drinken. Zij hebben geen dak boven hun hoofd, maar wij geven hun dat dak ook niet. Wij hebben het te druk en wij moeten toch al zoveel betalen om 'de vrijheid' te verdedigen en wij schijnen allemaal samen niet te beseffen, dat wij ons, zo handelend, steeds verder afwenden van de enige ware vrijheid, die Christus is. Over ons lot hoeven wij niet in het onzekere te verkeren, als wij ons niet tijdig bekeren. Onze vrijheid is nu al verloren. Wij zijn alleen nog doende onze onvrijheid voor eeuwig zeker

te stellen. We moeten eens aan Christus vragen of zo maar aan het eigen eerlijke geweten, wat nu beter is: ons geld te besteden aan een honest John of aan de genezing van 100.000 kinderen met malaria? We moeten eens vragen wat beter is: het risico te nemen doodgeschoten te worden, terwijl we bezig zijn met die 100.000 kinderen, óf met het geweer in de aanslag bij onze honest John te waken. Of vraag eens aan Christus wat Hij van ons zal zeggen, als we sterven en tot het oordeel worden geroepen op het moment dat we op het knopje drukken — of iemand met onze goedkeuring erop laten drukken — om een atoombom te gooien op Boedapest, Warschau of Moskou? Zou de Heer ons dan prijzen en ons binnenhalen in Zijn Vrijheid, omdat wij zo kundig enige tienduizenden mensen vermoordden, voor wie Hij zijn leven gaf, tot hun redding en verlossing?

Als de Heer u prijst bij uw honest John of bij uw vernietigend geweld dat dienen moet om de meest laaghartige 'belangen' te dienen, dan gelooft u beslist in een andere Heer dan wij. Dan zullen we het over die vrijheid van het westen ook wel niet eens zijn. Dan bedoelen u en wij met vrijheid hele andere waarden.

Maar denkt u er toch eens over na; wij hebben over uw standpunt nagedacht. Arie v. d. Heuvel

WERELD-IN-FORMATIE

Ondergetekende

..... (naam)

..... (adres)

..... (woonplaats)

abonneert zich op de kwartaal-uitgave **WERELD-IN-FORMATIE** en zal f 5,— overmaken op giro 64.53.00 van **NOVIB-DEN HAAG** onder vermelding van „**WERELD-IN-FORMATIE**”

..... de 19.....

..... (handtekening)

uitknippen en inzenden aan:
NOVIB, Noorderline 68a, Den Haag

Het eerste deeltje van een kwartaal-uitgave, speciaal bedoeld voor hen, die als journalist, als docent of onderwijzer, als vakbondsleider of als jeugdleider, als geestelijke of zo maar als in NOVIB geïnteresseerde bij de vorming van de publieke opinie zijn betrokken, is verschenen. Het werkje telt 24 pagina's en bevat tal van basis-gegevens over de NOVIB en de situatie in onze wereld.

Zo kan men er cijfers met betrekking tot de situatie in bijna 80 landen in vinden, vergeleken met de nederlandse situatie. Grootte en inwonertal, bevolkingsdichtheid en bevolkingsgroei, zuigelingensterfte en gemiddelde levensduur, analfabetisme en onderwijs, het aantal inwoners per arts en het gemiddeld inkomen per persoon per jaar, dat zijn enkele van de onderwerpen, die land voor land in tabellen zijn uitgedrukt.

Deze reeks naslagwerkjes staan onder redactie van dr. J. Ponsioen SCJ en prof. dr. J. Tinbergen, mensen, wier kundigheid er borg voor staat dat hier inderdaad verantwoorde voorlichting aan geïnteresseerde leken wordt gegeven.

Andere onderwerpen die op het programma staan zijn: bevolkingsvraagstuk, geschiedenis van de hulpverlening, economische problemen van bepaalde landen, het voedselvraagstuk etc.

De abonnementsprijs bedraagt f 5,— per jaar, dus per 4 deeltjes. Een afzonderlijk deeltje kost f 1,25.

ENGELAND

Wij hebben de indruk dat het engelse volk als geheel een duidelijke houding ten aanzien van het oorlogsvraagstuk inneemt. Het zwijgen van de katholieken valt daarom des te meer op... Voor ons op dit kleine eiland is het de vraag, of enigerlei vorm van moderne verdediging nog zin heeft. De nieuwe, op atoomwapens berustende verdediging kan slechts effectief zijn ten koste van de totale vernietiging van het eiland. Door ons zwijgen vluchten wij voor de zedelijke verantwoordelijkheid.

THE CATHOLIC HERALD

FRANKRIJK

Wat mij aan de toekomst doet wanhopen is, dat het uiteenrijten, villen en verbranden van duizenden onschuldige mensen tegenwoordig een karwei is dat door een heer kan worden verricht zonder zijn manchetten, ja zelfs zonder zijn fantasie te besmeuren. Wanneer een soldaat van Pizarro in zijn leven ook maar één zwangere indiaanse vrouw had opengespiet, dan zou hij er

NEDERLAND

Dr. M. H. Bolkestein schrijft in „Hervormd Gemeentelieven“, dat de kerk vanuit haar opdracht wel degelijk iets te zeggen heeft over de atoombewapening. Men mag haar niet het zwijgen opleggen wegens haar „ondeskundigheid“. Naar de wil van de Heer heeft zij een eigen woord te spreken over deze dingen. „Ik meen“, zegt dr. Bolkestein, „dat de kerk in dit opzicht al eeuwen tekort schiet. Al te gemakkelijk zegt de kerk ja en amen op de wil van regeringen en volkeren, zonder die te toetsen aan de wil van haar Heer. Al te vaak is de kerk in plaats van een kritische instantie een meeloper geweest, onkritisch ingeschakeld in de wensen van deze wereld. Men is geneigd de wereldgelijkvormigheid te zoeken op het terrein van de mode, de zondagsheiliging, het bioscoopbezoek enz. Ik ontken niet, dat zij ook daar wel te vinden zal zijn, maar als wij ons daartoe beperken, gelijken wij bedroevend veel op de Farizeeën, van wie Jezus zei dat zij de mug uitziften maar de kameel doorslikten. Men valt dood op formaliteiten, maar profetische verontrusting over de moderne bewapening is er niet. Ik geloof, dat de angst voor Rusland ons zo diep in de leden zit, dat wij niet eens meer merken, hoe wereldgelijkvormig ons

OOSTENRIJK

Men geeft gaarne toe dat de afzonderlijke mens in zijn privéleven het kwaad moet bestrijden met de middelen die hem de Kerk in haar genademiddelen ter beschikking stelt. Maar om het kwaad in de wereld te overwinnen, daarvan is men overtuigd, gelden andere normen; hier komt men met deze innerlijke, moeizame en tijdrovende middelen niet verder. En daarom grijpt ook de christen, wanneer het ernst wordt, naar andere wapens... Hoe ontmaskerend zijn die woorden: „Wanneer het werkelijk ernst wordt“, hoe goed laten zij de geringschatting zien voor de militia Christi, de wapendienst van Christus! Het afzien van het gebruik van terreur en oorlog vooronderstelt een nieuwe spiritualiteit, die echter op haar beurt geschapen zal worden door dit waarlijk scheppende afstand doen, dat onvermoede krachten zal losmaken. Zonder dit afstand doen van stille en openlijke terreur, uiterlijke en innerlijke oorlog, overweldiging en overheersing van de tegenstander, zonder dit bewust zich onttrekken van het wapengeweld zal echter de christen zijn rol in de gemeenschap niet kunnen vervullen.

FRIEDRICH HEER

WERELDPLEIN

toch van tijd tot tijd nachtmerries van hebben gekregen. Maar de mijnheer van onze tijd heeft niets gedaan, niets gezien, niets gehoord, niets aangeraakt, — het was de machine die het gedaan heeft, het geweten van de mijnheer is in orde. Begrijpt ge het nu, imbecielen. Begrijpt ge dat het niet de slachting van duizenden onschuldige mensen is, die mij doet wanhopen aan de toekomst, maar het feit, dat zulke gruwelen niet eens meer een probleem vormen voor het geweten van de enkeling! Als de soldaat die de atoombom gooit een oud-leerling van de paters jezuïeten is, een doorsnee-katoliek, zal hij deze gewetensvraag zeker niet oplossen op de manier van een volgeling van Hitler of Stalin. Hij zal alleen maar weigeren om zich deze vraag te stellen, omdat de Paus dit kasuïstisch probleem nog niet exakt omschreven heeft. En waarom zou deze brave jongen ook niet rustig slapen? Sinds de oorlog in Abessinië en de spaanse burgeroorlog kan men weinig dingen aanwijzen die de doorsnee-katoliek in uniform niet geoorloofd acht. De kollektiviteit, de leider, de staat of de partij wordt geacht de verantwoordelijkheid op zich te nemen voor de meest afschuwelijke daden, zodat de doorsnee-katoliek die ze bedreven heeft volkomen het recht heeft om na verrichte arbeid de mis te gaan dienen en ter kommunie te gaan, wanneer hij tenminste niet tijdens de korte busrit van het vliegveld naar de kerk te veel naar de benen van zijn medereizigers gekeken heeft.

GEORGES BERNANOS

denken geworden is. Onder het communisme, zegt men, is geen leven meer mogelijk.

Dan maar desnoods kernwapens! Zou, desnoods onder het communisme, Jezus Christus niet onze Heer en Beschermheer kunnen zijn! Is Hij dat ook nu niet achter het IJzeren Gordijn? Of is Jezus Christus onze troost voor het hiernamaals en fungeert de H-bom als onze houvast voor de wereld? Waarom is Jezus Christus onze hoop niet óók voor deze wereld? Het leven onder het communisme is ongelooflijk zwaar en niet te begeren. Maar ook daar houdt Christus Zijn Kerk in stand. Op Hem alleen moeten wij vertrouwen, niet op een of ander modern wapen. Wij moeten radikaal loskomen van de gedachte, dat de kernwapens ons moeten redden. Wij moeten radikaler en universeler geloven in Jezus Christus voor het komende en ook voor dit leven.

VERENIGDE STATEN

Er kan enige twijfel bestaan over de wapens waarmee de volgende wereldoorlog zal worden uitgevochten, maar er bestaat absoluut geen twijfel ten aanzien van de wapens die in de vierde wereldoorlog zullen worden gebruikt. Deze zal worden uitgevochten met knuppels en speren.

ALBERT EINSTEIN

DUITSLAND

Er wordt in sommige landen een ware lasterkampagne gevoerd tegen degenen, die de waarheid over de atoomoorlog willen openbaren. Het is algemeen bekend, hoe een man als Oppenheimer behandeld is, die zich uit gewetensoverwegingen tegen de kernwapens heeft gekeerd. In Engeland heeft minister Selwyn Lloyd de geleerden, die tegen de bewapening protesteerden, eenvoudig als kommunisten gekwalificeerd. In Duitsland hebben vooral de katholieken, die deelnemen aan de socialistische actie tegen de atoombewapening, het zwaar te verduren. Bekend is hoe enige jaren geleden de dichter Reinhold Schneider, een der grootste figuren van het moderne Duitsland, het slachtoffer is geworden van een boycot door zijn geloofsgenoten. Alleen Gertrud von Lefort viel hem bij. Kortgeleden wendden zich een aantal bekende katholieken (onder wie de socioloog Eugen Kogon, de schrijver Stefan André, de wijsgeer Alois Wenzl, de beeldhouwer Ewald Matare en het bondsdaglid Helene Wessel) tot het westduitse episkopaat met het dringende verzoek om bescherming door de Kerk van de bedreigde gewetensvrijheid. Zij stelden o.m. vast, dat het meer en meer voorkomt, dat zij wegens hun afwijzing van de kernwapens in het openbaar door andere katholieken belasterd worden. De bekende zwitserse journalist Robert Jungk werd om dezelfde reden uitgesloten van medewerking aan het tijdschrift „Die Weltwoche“, waaraan hij jarenlang verbonden was geweest.

DE TIJD - DIE FURCHE

„Wij zijn de gangmakers voor de vrede, en niet voor de oorlog. Wij zijn de soldaten van de vrede, een onbloedig leger, dat Christus door Zijn bloed en Zijn woord aanwerft om Hem het rijk der hemelen te geven. Laten we dus de wapenrusting van de vrede opnieuw ter hand nemen“.

H. CLEMENS.

VOORLICHTING

Tijdens de Tiendaagse Veldtocht schreef de verslaggever van een nederlandse krant het volgende over de slag bij Hasselt:

„Daarna openden onze dappere Nederlandse troepen het vuur. De snoode Walen ontzagen zich niet, dit te beantwoorden". Wij lachen daar nu om. De partijdigheid van deze journalist heeft de grens van het absurde verre overschreden. Maar daardoor ook is het een betrekkelijk onschuldige partijdigheid; je kunt zo duidelijk zien, aan welke kant de man staat. Veel gevaarlijker is een voorlichting, die partijdig is zonder dat men het merkt. En in zo'n klimaat leven wij allen van onze vroegste jeugd af. Herinnert u zich niet de kleurrijke verhalen over de adel, die naar de guillotines werd gesleept tijdens de Franse Revolutie? Hun beklagenswaardig lot deed onze harten vlammen van verontwaardiging toen wij „De Rode Pimpernel" lazen. Maar wie heeft ooit een boek gelezen over de tienduizenden franse arbeiders die

ten tijde van de parijse commune door de regeringstroepen werden afgemaakt? De katolieke bladen in Nederland hebben vol gestaan over de rode gruwelen tijdens de spaanse burgeroorlog. Maar om te weten welke onzegbare dingen de soldaten van Franco hebben bedreven, kon men in die kranten niet terecht (Daarvoor moet men Bernanos maar eens lezen). Men is in Frankrijk diep verontwaardigd geweest over de moord op honderdvijftig fransen tijdens de opstand op het eiland Madagaskar in 1947. Maar dat bij de bloedige onderdrukking van deze opstand niet minder dan tachtigduizend eilandbewoners afgeslacht zijn — wie in ons land heeft daar zelfs maar van gehoord?

Deze lijst kan zonder moeite nog bladzijden lang voortgezet worden. Het zou wel goed zijn wanneer dat eens gebeurde, maar het is er hier de plaats niet voor. Het gaat er maar om, te laten zien dat onze kennis van de recente geschiedenis een

zeer eenzijdige kennis is. En dat niet zozeer door bewuste misleiding (weinig nederlandse journalisten zullen opzettelijk leugens vertellen), maar vooral door het weglaten van bepaalde feiten en het naar voren schuiven van andere. De journalist moet immers beslissen welke berichten uit de enorme nieuwsstroom, die de krant dagelijks bereikt, voor de lezers van belang zijn? Men kan toch niet alles drukken? En zo schijnt het onvermijdelijk te zijn, dat een scheef beeld van de werkelijkheid ontstaat. Maar moet het zó scheef zijn als het meestal is? De bloedige onderdrukking van de opstand in de russische satellietstaat Hongarije is van groter gewicht dan de eveneens bloedige onderdrukking van de opstand in de Amerikaanse satellietstaat Guatemala. Ontegenzeggelijk is het eerstgenoemde feit ernstiger en belangrijker dan het laatstgenoemde; maar moet dit daarom in het geheel worden verwaarloosd? Zijn de in Guatemala gefusilleerde arbeiders onze

verontwaardiging niet waard? — Wij gaan er terecht vanuit, dat de westelijke wereld door de Sovjet-Unie wordt bedreigd. Maar denken wij er ook wel eens aan, dat de Amerikaanse bases in Turkije bijvoorbeeld zó dicht bij Rusland liggen, dat dit land zich evenzeer bedreigd kan achten als de Verenigde Staten, wanneer de Russen het eiland Cuba tot een aanvalsbasis hadden omgebouwd? Wij horen veel over de kerkvervolging in Oost-Duitsland, en het is goed dat wij dit weten. Maar wie van de lezers van dit artikel weet bijvoorbeeld, dat er tijdens de jongste Duitse katholieke dagen te Berlijn ook in het oostelijk stadsdeel katholieke manifestaties konden plaats hebben?

De reden van deze eenzijdigheid is intussen wel duidelijk: Amerika is onze vriend, Rusland is onze vijand.

Wij hebben partij gekozen in het konflikt tussen deze twee en daarom kan het haast niet anders, of ons blikveld wordt door deze keuze bepaald en vernauwd. Men mocht anders eens denken, dat wij met de vijand heulden. Voor de journalist geldt immers in nog sterkere mate hetgeen de Amerikaanse socioloog Robert Lynd over zijn vakgenoten schreef: „Zij leven in een wereld, die gewoonlijk niet vraagt: Probeert Jansen achter de feiten te komen?

Tracht hij open en kritisch, en tegelijk eerlijk en konstruktief te zijn?, maar die vraagt: Is Jansen vóór of tegen ons?“. Veel eenzijdige voorlichting is voorts het gevolg van de vrees, dat teveel kritiek op het eigen kamp afbreuk zou doen aan onze positie in het wereldkonflikt. En het evangelie-woord, dat men eerst de balk in het eigen oog moet trachten te verwijderen alvorens de splinter bij de ander aan te wijzen, gaat ook al niet meer op. Want het moge dan onzeker zijn, of er bij onszelf sprake

is van een splinter, bij de tegenstander is het in ieder geval een balk. . . Hoe begrijpelijk en tot op zekere hoogte ook vergeeflijk deze houding ook moge zijn, het is duidelijk dat de Christen die mede verantwoordelijk is voor de wereld waarin hij leeft, hier geen vrede mee mag hebben. Onrecht is onrecht, waar ook ter wereld en door wie ook begaan. Wij verliezen ons recht op protest, wanneer wij niet de vrijheid van alle mensen nastreven, van de volkeren achter het ijzeren gordijn evenzeer als van de koloniale volkeren. Wij kunnen ons niet meer beroepen op de menselijke waardigheid, wanneer wij alleen maar protesteren tegen de onmenselijkheid die de tegenstander begaat en niet tegen de onmenselijkheid, die de met ons verbonden volkeren begaan en die ook wij zelf wel begaan hebben. Wij kunnen niet beweren, de waarheid te verdedigen, wanneer wij hardnekkig bepaalde feiten naar voren schuiven en andere feiten verwaarlozen. Wij kunnen geen godsdienstvrijheid eisen in Polen, wanneer wij haar in Columbia onderdrukken. Dat zijn schijnbaar vanzelfsprekende waarheden, doch wat komt er in de praktijk van terecht?

In de praktijk is het denken in een zwart-wit schema regel, om de hierboven aangegeven redenen en misschien ook wel omdat het zo gemakkelijk is. „De doorsnee-Christen leeft voor tachtig tot negentig procent uit leuzen en slagzinnen“, heeft Friedrich Heer eens geschreven. De morele waardering van de feiten van de dag wordt daar bijzonder door vergemakkelijkt. Adenauer kan niets fout doen, want hij is katholiek. Dulles kan niets fout doen, want hij is Amerikaan. In een discussie met een humanist heeft pater Jelsma gelijk, want hij is katholiek. Maar in een discussie met een andere pater heeft Jelsma geen gelijk, want hij is te pro-

gressief. Soms treedt het absurde van dit soort redeneringen duidelijk aan de dag. Hetzelfde katholieke dagblad, dat Nehroe het geweten van Azië noemde toen hij iets onaangenaams over Rusland had gezegd, gaf hem enige weken later de naam van „aziatische huichelaar“ toen hij iets op Amerika had aan te merken. Voor mij liggen twee landelijke katholieke dagbladen van 30 augustus 1958. Beide brengen op de eerste pagina de verklaring van Kroestjsew over de kernproeven. Boven het ene bericht staat „Kroestjsew trekt staking van de kernproeven in“. Boven het andere „Kroestjsew akkoord met controle op kernproeven“. Welk blad is nu goed katholiek?

De toch al zo moeilijke toenadering tussen de volkeren wordt door dit domme schema-denken nog verzwakt. Waar vindt men bijvoorbeeld objectieve voorlichting over het onafhankelijkheidsstreven van de Afrikaanse volkeren, over het Arabische nationalisme? De werkelijke problemen van onze tijd worden door het schema-denken niet ontdekt. Waar kan men evengoed ingelicht worden over de noden der onderontwikkelde gebieden als over binnenlandse politieke tegenstellingen? Waar is een rustige discussie over de geoorloofdheid van de kernoorlog mogelijk, zonder dat men onmiddellijk begint met verdachtmakingen en insinuaties? Waar kan men trachten op grond van zijn geweten zijn standpunt ten aanzien van actuele kwesties te bepalen, zonder dat men onmiddellijk wordt ingedeeld in het een of andere kamp? Waar vindt men objectieve gegevens over de gevolgen van de kernproeven, over het verloop van de ontwapeningsbesprekingen? Waar probeert men andere volken, hoe vreemd en zelfs onbetrouwbaar zij lijken te zijn, werkelijk te begrijpen?

De wereld is vol mensen, die anders denken, voelen en willen dan wij. Onze taak als Christenen in de wereld kunnen wij alleen dan vervullen, wanneer wij afrekenen met goedkope leuzen en schema's, wanneer wij deze andersgeaarde mensen, die vaak onze tegenstanders en vijanden zijn, als onze partners trachten te zien, en hen beschouwen als de soms lastige gezellen die God ons in het leven gegeven heeft opdat wij met vroomheid, geduld en nuchterheid zouden leren voor deze mensen medeverantwoordelijk te zijn.

KOOS DE VALK.

„DE WERELD DRUIPT VAN BLOED EN ZIJ NOEMT DE MOORD EEN MISDAAD WANNEER ZE DOOR PERSONEN WORDT BEGAAN, MAAR EEN ROEMVOLLE DEUGD WANNEER HET GEBEURT UIT NAAM VAN DE STAAT. HET IS NIET DE ONSCHULD, MAAR DE ONTZAAGLIJKE OMVANG VAN DE WOESTHEID DIE DE STRAFFELOOSHEID VERZEKERT“. „GOD WIL DAT HET IJZER DIENST VOOR DE KULTUUR VAN DE AARDE, HET MOET DAN OOK NIET DIENEN OM ER MOORDDADIGE HANDELINGEN MEE TE BEGAAN“.

H. CYPRIANUS.

In „De Nieuwe Eeuw“ (z.g.) verhaal- de Dr. E. Brongersma eens van een godvruchtig engels lagerhuislid, dat blijkens zijn dagboekantekeningen eens het volgende gebed tot zijn Heer en Schepper bad:

„O, God, Gij weet dat ik negen huizen bezit in de stad Londen en dat ik onlangs het vrije beschikkings- recht heb verworven over een land- goed in Essex. Ik smeek U derhalve, zie genadig neer op de twee graaf- schappen Middlesex en Essex, en be- waar ze voor het geweld van brand en aardbeving.“

Bij dit in ieder geval „persoonlijke“ gebed tekende Brongersma aan: „Niemand zal John Ward de lof wil- len onthouden, dat hij een beschei- den mens was. Hij wilde God niet zwaarder belasten dan strikt nood- zakelijk was. Liverpool en Edinburg mochten van de aardbodem worden verdeeld, geheel Brittannië mocht in de zee verzinken, als Londen slechts bleef bestaan en de lieve heuvelen van Essex niet werden geschokt. Maar met al zijn bescheidenheid was John Ward een typisch provinciaal, voor wie de wereld niet wijder was dan een paar bladzijden uit het ka- daster en het woord evennaaste slechts toepasselijk op mensen uit zijn onmiddellijke omgeving“.

Hoewel wij twintigste eeuwers de mentaliteit van John Ward inder- daad provinciaal zullen noemen, juist zoals we nu wel ontdekt hebben dat de slavernij een zwarte bladzijde uit onze beschavingsgeschiedenis was, dat de vroegere koloniale verhoudin- gen spotten met christelijke begin- selen en dat de russische Tsaren ook geen liefvallige heersers waren . . . lopen we een beduidende kans dat de geschiedenis over ons eveneens zal verhalen — als er nog wat ver- haald zal kunnen worden — dat we te provinciaal, te klein, benepen en bekrompen in onze wereld voortzeu- den met onze politiek, ons christen- dom, onze beschaving; dat we aller- minst waren opgewassen tegen de problemen van onze tijd, dat we zelfs een te beperkte blik hadden om te zien dat het lot van ons en van de wereld een en ondeelbaar was ge- worden en dat we behebt waren met een solidariteit, die niet veel meer omvatte dan de — voor het grootste deel materiële — belangen van het westen, die lieve heuvelen van Essex. In onze verklaring, gepubliceerd in het julinummer, werd geschreven over ons „protest tegen een denk-

beeld, dat geen of onvoldoende re- kening houdt met het veranderde tijdbeeld . . .“. In wezen bedoelden we daarmee niet anders, dan juist de John Ward, die in onszelf en onze samenleving rondwaart, aan de kaak te stellen. Er zijn nogal wat van die denkbeelden, die volkomen ver- ouderd zijn, in het geheel niet meer passen op de werkelijkheid van van- daag. Door ze toch te hanteren — uit onkunde en onwetendheid, uit luiheid en geestelijke inertie mani- festeren we een provincialisme dat levensgevaarlijk is.

Het vergt zin voor de realiteit en oog op de toekomst, die gestalte krijgt, om zulke verouderde denkbeel- den op te sporen; het vergt moed om ze uit te bannen en een gerichte inventiviteit om daarvoor in de plaats nieuwe, werkzame, hanteer- bare denkbeelden te stellen en te ontwikkelen. Dit artikel wil een po- ging tot een dergelijk afbraak- en opbouwwerk zijn.

aanspraken op de ruimte?

Toen de russen er in slaagden als eersten een manifestatie van hun kunnen in de ruimte tot stand te brengen, werd, door dit feit, een aanval ondernomen op een zeer oud, langlevend denkbeeld van eigen- domsrecht; deze aanval zal acuter worden naarmate de ontwikkeling in de ruimte voortschrijdt. Tot nu toe had immers als beginsel van eigen- domsrecht het recht van de eerste gegolden. Ons land kon rechten op Nieuw-Guinea doen gelden, zoals andere landen op hun koloniën, om- dat wij als eersten het onbeheerde (de autochtone bevolking daargela- ten) land betraden. Wij namen het „in beheer“, al betekende dat in feite niet meer dan het vestigen van enkele stations in een onmetelijk ge- bied. Het „in bezit nemen van een onbeheerde zaak“ fungeerde dus als titel van eigendomsrecht. Maar wat met dit beginsel aange- vangen in de ruimte? Wat doen we met die eigendomstitel in de kos- mos? Het lijkt ridikuul te veronder- stellen dat de ruimte evenzeer het jachtterrein van de grote mogend- heden kan en mag worden als voor- heen de nieuw ontdekte gebieden op de wereld en dan nog ten eigen bate?

Afgezien nog van het feit, dat de

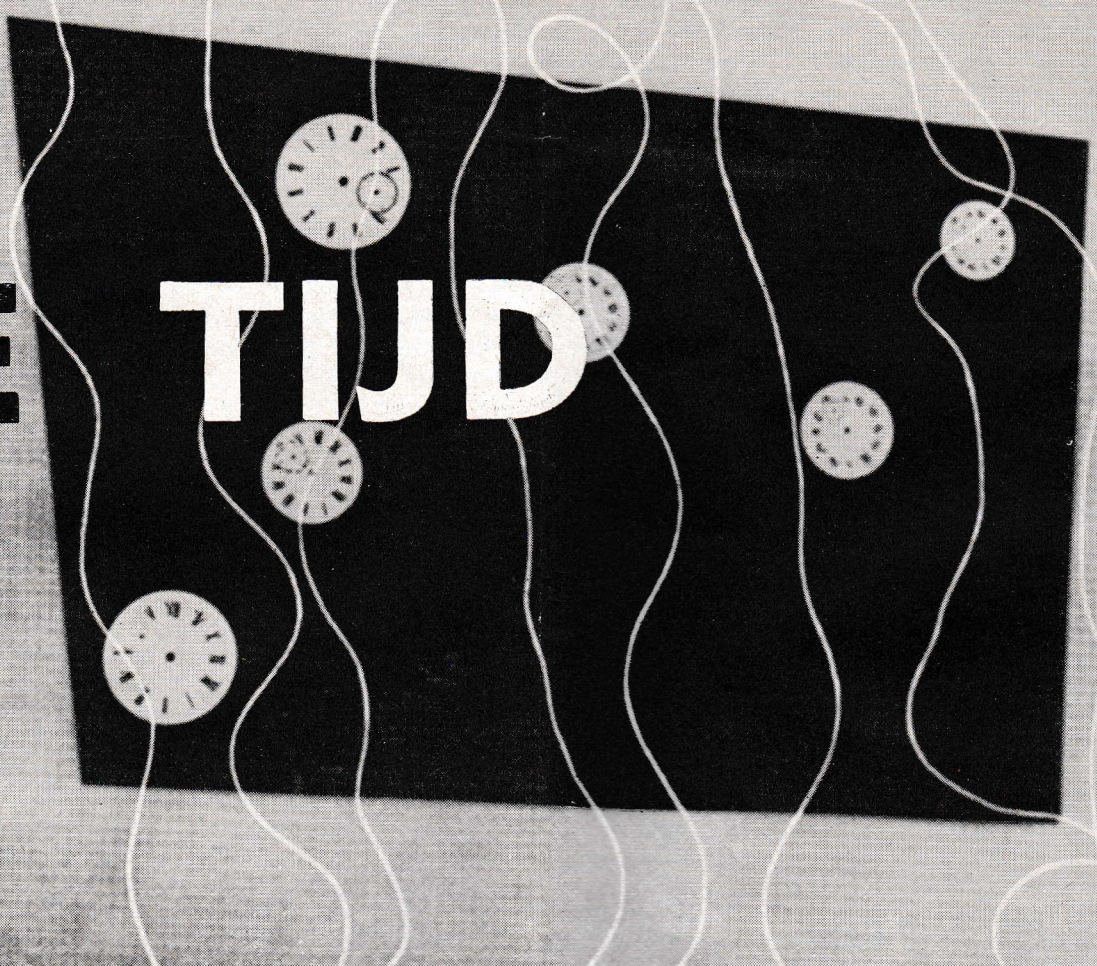
BIJ

lieve heuvelen van Essex wel eens danig konden worden geschokt als de russen in dit opzicht tot de grootste prestaties in staat zijn, moeten we toch wel konkluderen, dat bedoelde eigendomstitel niet meer toepasbaar is op de ruimte. Is deze konklusie juist dan is er overigens alle reden om — regressief zoals zo vaak van- daag-de-dag — ons af te vragen of bedoelde titel eigenlijk wel ooit een juiste titel is geweest, waarbij dan een groot stuk feitelijk gegroeid be- zit, historisch bepaald volkerenrecht etc. diskutabel wordt.

BB zonder ABC?

Hoe snel denkbeelden verouderen, diskutabel worden, hoe traag ook de mens over het algemeen deze evolu- tie volgt, moge wel uit de bescher- ming blijken die men zich dacht en denkt te verschaffen tegen een mo- gelijke nieuwe oorlog. In '40-'45 wa- ren er vele mensen, die naar hun mening te gevaarlijk woonachtig wa- ren en daarom hun koffers pakten om zich naar veiliger plaatsen te be- geven. Men herinnert zich de troos- teloze, geblindeerde aanblik van vrij- willig geëvakueerde stationswijken, de verlaten buurten rond bruggen en spoorwegknooppunten. Wie echter meent in een toekomstige oorlog een rustig plekje te kunnen opzoeken maakt zich ronduit belachelijk, juist zoals de B.B. deed toen zij met een groot aantal serieuze mensen een op- dracht van minister Staf accepteerde en uitwerkte, inhoudende een studie over de bescherming van een stad als Rotterdam tijdens een aanval in

DE TIJD

een toekomstige oorlog. Het kalamiteiten-rapport geeft van deze studie een beeld:

Men begint te veronderstellen dat er één (!) atoombom (van middelmatig karakter) op de stad valt. Al heeft de studie, uitgaande van deze rare veronderstelling al weinig basis meer, we lezen toch maar even verder: direct na de aanval stijgt het (ene, ongetroffen) hefschroefvliegtuig van de B.B., dat in De Zwet nabij Rotterdam is gestationeerd (De Zwet is oninteressant voor de aanval) op en bepaalt het zogeheten „grondnulpunt“, de plaats waar de bom terecht kwam en tevens de sterkte van de bom. En dan komt de hele zaak in beweging met drijvende gaarkeukens, kolonnes B.B.-vrachtwagens (ongetroffen) en allerlei ander materieel, bediend door de nodige (ongetroffen) B.B.'ers. De radio-aktiviteit (van die ene middelmatige atoombom) zal meevallen. Een extra detachement politiemannen zal er op toezien dat er niet door onzure elementen(!) wordt gestolen. Want hoe of wat dan ook: stelen dulden we in een rechtsstaat niet. De geschiedenis zal

niet kunnen verhalen dat er het een en ander werd ontvreemd van de 60.000 veronderstelde slachtoffers. De rotterdamers kunnen gerust zijn . . .

Natuurlijk staat er veel meer in het rapport, op zichzelf ook meer reële zaken. In het geheel gezien worden ze echter belachelijk. Het lijkt ons van meer werkelijkheidszin getuigen om er van uit te gaan dat in geval van een ABC-oorlog enkele waterstofbommen (uiteraard niet geheel onopzettelijk boven Nederland losgelaten) én van het helikopterretje in De Zwet, van de gaarkeukens, de B.B.'ers, de extra-politiebewaking en minister Staf inclusief niet veel meer zullen overlaten. Wij achten het denken in termen zoals in bedoelde studie volkomen onaangepast en daarom levensgevaarlijk. En, hoewel ongetwijfeld met ideële bedoelingen door velen aan een dergelijke studie medewerking is verleend, achten wij zo iets boerenbedrog. Er wordt ons steeds maar weer gesuggereerd, dat het allemaal wel mee zal vallen, als men zich maar wil aansluiten bij de B.B., als men maar niet in paniek

raakt etc. Maar elke studie van deskundigen, geleerden, die het weten kunnen, vertelt ons geheel andere feiten.

konventionele abc-wapens?

Werner von Braun is een van die deskundigen, die het weten kunnen. Vroeger dacht men van hem dat hij alleen over een ongebreidelde fantasie beschikte. Maar hij moest Amerika aan zijn raketten en kunstmanen helpen. Hij en andere ruimtevaartdeskundigen hebben verteld over de mogelijkheden in de ruimte. Als er eenmaal een vast ruimtestation te vestigen valt — en we zullen ermee moeten rekening houden dat dit niet lang meer duurt — dan kan op dat station een spiegelsysteem worden aangebracht en dusdanig tussen zon en aarde worden geschoven — zoals een jongen zijn stukje brandglas tussen zon en schoenveter schuift — dat daarmee steden als New-York en

Moskou in enkele momenten in de as kunnen worden gelegd, waarmee hele streken op aarde kunnen worden verschroeid.

Zullen we dan maar niet vast de vraag naar het al dan niet zedelijk geoorloofd zijn van dat nieuwe wapen gaan stellen, dat wapen, waarbij de ABC-wapens konventioneel kleingoed dreigen te worden? Of zal ons geweten zo „ruim” zijn dat het ook niet zal weten te protesteren tegen deze ruimtespiegel? Veronderstel echter, dat de evidentie hier voor een ieder zichtbaar wordt en het oordeel inderdaad luidt: dit heeft niets meer uitstaande met verdediging, met waarden, rechten of vrijheden; dit is brute ont-schepping, die moreel ongeoorloofd is. Wat dan? Weer terug naar de ABC-wapens? Of nog verder terug en het met fosfor overgieten van duizenden mensen, als brandende fakkels op het altaar der vrijheid tolereren?

terug naar het nulpunt?

Terug naar het nulpunt blijkt een niet zo onwerkelijke leus te zijn als het wel eens lijkt. Op velerlei gebied zijn we zo ver gekomen dat we terug moeten, zo dicht bij het einde gekomen dat we weer aan het begin staan. Met dat wapen van de ruimte-deskundigen kan men ook een moeras vol ziektekiemen, onbenut voor de voedselvoorziening van de groeiende mensheid, droogleggen; kan men het klimaat van al te hete, dorre streken temperen, zodat er perspectief voor menselijk leven komt; kan men water brengen uit de zee, naar droge streken. We komen hier, zoals op steeds meer plaatsen, te staan voor een keuze, een alternatief, dat niet meer met ambivalente beschouwingen te ontlopen is. Hier helpt geen compromis. Hier gaat het heel aanschouwelijk om elementen, die ons tot voor kort slechts na veel studie als symbolen waren te verkopen: water en vuur, dood en leven. Het vuur van de hemelspiegel, die dood en verderf brengt, of het water van de ontembare zee, van achter de hemelsluizen, dat leven geeft.

Wij staan hier voor het graf of bij de wieg van ons bestaan, we spreken het laatste woord, waarin wij stikken of zeggen vol spanning het eerste woord, dat vol van originele nieuwheid is, het woord dat bij God was

en die het een bestaan in vlees en bloed gaf. Vuur, waarin de wereld ondergaat of water dat levend maakt; „de morgen ontploft in ons gezicht” of het vruchtwater van een nieuwe wereld stroomt.

Wie het eerste woord niet spreekt wacht helaas op het laatste. Wie niet opteert voor het leven, geeft de dood zijn kans. Wie het water niet laat vloeien komt om in het vuur. Wij verworden na 20 eeuwen kerkgeschiedenis, of sluiten ons bij de eerste christen-gemeenschap aan. We lopen met onze over-beschaving de naakte dood in, of staan aan de bronnen van het bestaan, dat vóór alle beschaving, cultuur, politiek ligt.

herbronning

We spreken niet voor niets over „herbronning”. Een moderne klok wil een klok zijn, geen hert bij een klok. We spreken over een „bergmeubel” in plaats van over een dressoir; we gaan mogelijkerwijs ontdekken dat het gezegde „leven en laten leven” een vondst van individualisten was, en we wensen te corrigeren: „leven = laten leven”, „kiezen = delen”, de mens = medemens. Abbé Pierre ontruimt de kapel als hij anders geen slaapplek voor daklozen heeft, want de Eucharistische Christus kan geen kou lijden, maar Christus lijdt kou in die dakloze families, hongert in de straten van Bombay en Madras, wordt opnieuw gemarteld in Djamil Bouhired.

En waarom zouden we onze kerken dan blijven versieren, terwijl het ge-laat van God in miljoenen medemenschen wordt ontsierd? Allen zijn geschapen naar Gods beeld en gelijkenis. We kennen het zinnetje van buiten, maar de hoge aktualiteit ervan ontgaat ons: een radio-aktieve stofwolk kent geen rassen, grenzen, soevereiniteiten; zij is zo soeverein en universeel in haar dreiging, dat alle bedreigden wel tot de konklusie moeten komen, die ons 20 eeuwen geleden reeds als feit werd voorgehouden: „... „want allen zijt gij broeders”. Het foto-boek „Family of men” boeide miljoenen mensen, terecht werd en wordt het goed verkocht. Want alle opa's ter wereld krijgen rimpels, alle mensen hunkeren naar wat liefde en geluk, voelen zich afhankelijk, kennen en ervaren de wet, waarop de Ene Wet gericht

staat (waaraan heel de wet en de profeten hangen), n.l. de een bestaat er voor de ander.

Mes en vork zijn we belangrijker gaan achten dan „het eten”, terwijl toch in het eerste onze verdeeldheid, in het tweede onze verbondenheid ligt besloten. Hoe ongaarne we zelf ook met stokjes zouden eten, het gaat om het eten. Hoezeer we opteren voor onze democratie, het gaat erom dat de mens een medemens is. Hoezeer we ook bepaalde devoties willen koesteren, de heiligen wijzen ons slechts naar Christus, die zij navolgden, waardoor zij „christenen” waren. Maar hoe kunnen we dan omwille van mes en vork, van democratie en devoties, het leven, het eten, het dienen van God in de waagschaal stellen? Hoe kunnen we dan, om zelf comfortabel te kunnen eten, miljoenen medemenschen van elk eten verstoken laten? Hoe kunnen we, vanwege onze liefde voor onze democratische opvattingen, een volk als dat van China buiten de wereld-gemeenschap trachten te houden en een „neutraal” volk als India schouderophalend tegemoet treden? Samen is dat 1 van de $2\frac{3}{4}$ mensen op onze wereld buiten spel gezet.

Toch blijven we een VVD'er kon-servatief noemen en een socialist „progressief”. Ook al is die liberaal veel gevoeliger voor de vrijheid om te kunnen leven van miljoenen medemenschen, weet hij eerder een oprecht woord van protest te spreken tegen de algerijnse politiek van Frankrijk dan die socialist wiens gemeenschap net zo groot is als zijn eigen enge gezichtskring (zonder televisie, radar en telex). Alsof deze overgeleverde tegenstellingen nog veel uitstaande hebben met de problemen, waarvoor wij vandaag staan. Tegenover de veel geroemde eensgezindheid van onze politieke partijen, wanneer het erop aankomt enkele wezenlijke problemen van deze tijd — liggend in de buitenlandse politiek — te benaderen, staat de eensgezindheid van een oppositie in alle partijen. Zoals er ongelovigen onder de kerkgangers zitten, en onder buitenkerkelijken gelovigen zijn.

katoliek-universeel

Katoliek — kata holon — dat is: bestemd voor het geheel, met allen verbonden universeel en mondiaal.

Vraagt men echter naar een typering van deze universaliteit, dan zal de gemiddelde kerkganger — God vergeve het ons — antwoorden: „in alle katholieke kerken ter wereld wordt het latijn gebezigd; overal kun je daardoor de dienst (niet) volgen”.

„Hier begint ons protest tegen een denkbeeld, dat onvoldoende rekening houdt met het veranderde tijdbeeld”. Het betekent niet anders dan dat we protesteren uit het diepst van het goede element van ons geweten, tegen het vuur dat we in de

schepping willen ontsteken, tot vernietiging ervan; het betekent dat we het ijzeren gordijn in onszelf willen zoeken en de dood willen uitbannen met het leven, dat we liever allemaal bestaan dan dat een klein deel met mes en vork kan eten, dat we de eenheid en gemeenschap, die onder alle verschillen ligt, willen zoeken in alle verhoudingen tussen mensen en volkeren. Het betekent, dat we willen kiezen voor het wezenlijke, het universele, het gemeenschappelijke. Dat we willen kiezen voor de verdrukte,

de geslagene, de eenzame, de ongelukkige. Voor de ontmoeting over alle grenzen heen.

Dus toch terug naar het nulpunt, want dat blijkt het brandpunt te zijn. Een ander, totaal ander brandpunt dan dat van Werner von Braun. In die zin zal het dan toch van kracht zijn dat vuur met vuur moet worden bestreden, door het vuur, dat we aan de H. Geest vragen in ons hart te ontsteken teneinde „het aanschijn der aarde te vernieuwen”.

Piet Reckman

A T O O M B O M M E N

**explosie enorme witgloeiende explosie van haat
dan in ondeelbare tijdeenheden a n g s t
wurgende gillende angst voor pijn en dood
smeken smeken om genade g e n a d e
lijken versnipperde walmende lijken stank
een grote lijkverbranding**

**wanhoop
doffe**

**domme
wanhoop
slordige
nieuwe
lichamen**

**grijs
en**

**zonder
vorm**

met

**verhoogde
drang
naar**

ZELFVERNIETIGING

EENMAAL

Onder de naam: „Eenmaal geen maal" starten wij op maandag 13 oktober een nieuwe activiteit (zie agenda) waartoe wij door een soortgelijk initiatief in Engeland („Miss a meal") en in Duitsland („Einmal kein Mahl") werden geïnspireerd.

Het gaat er bij deze aktie om eenmaal per maand vrijwillig een maaltijd over te slaan en, middels het daardoor uitgespaarde geld, over te hevelen naar mensen, die veel regelmatig gedwongen zijn niet te eten. Het is een vorm van afstand doen van een klein stukje eigen welvaart ten bate van noodlijdende, ondervoede of dakloze, zieke of werkloze medemensen in onze wereld.

Als katolieken willen we graag in plaats van dit stoffelijke maal, dat we overslaan, samen het Eucharistisch maal, onze Woord- en Brooddienst, opdragen ter intentie van hen, voor wie wij een klein stukje eigen welvaart willen offeren. Bij de offergang in de Woord- en Brooddienst zal er dan gelegenheid zijn om het onze op de kollekteschaal te leggen. Zoals gebruikelijk nodigen we daarbij alle — ook niet-katolieke belangstellenden uit.

Het op deze wijze binnengekomen geld kan naar ons gevoelen op allerlei wijzen worden besteed. Via een

organisatie als de NOVIB aan de verzorging van 1200 behoeftige griekse kinderen, of via UNICEF, het kinderfonds van de Verenigde Naties aan het helpen van noodlijdende moeders en kinderen in onze wereld; het geld, verkregen door de overgeslagen maaltijd kan ook worden besteed via de handen van een zendeling of missionaris of ter ondersteuning van activiteiten zoals deze gevoerd worden door mensen als abbè Pierre, Danillo Dolci of Albert Schweitzer.

Wij voor ons kozen voor deze „eerste maal geen maal" het Emmauswerk van abbè Pierre, meer speciaal de verzorging van daklozen in het barakkenkamp Noisy-le-Grand nabij Parijs.

Groeit dit initiatief uit en wordt het overgenomen door andere groepen mensen, door parochies of gemeenten, door klubs of scholen, dan zullen we daarbij onze diensten aanbieden door het opstellen van een lijst met allerlei konkrete mogelijkheden van bijstand aan mensen in nood. Tevens zullen wij in ons volgende nummer een reportage geven van dit nieuwe initiatief waarvan wij hopen dat het vol groeikracht zal blijken te zijn.

Redaktie

GEEN MAAL

agenda

WOORD EN BROOD

Dienst ter opwekking van onze honger en dorst naar gerechtigheid en ter herdenking van allen die gebrek lijden in onze wereld.

Viering van het eucharistisch offermaal met liturgisch gebed en zang.

Preek van pater S. Jelsma over:

„De urgentielijst van het Evangelie”

(N.B. Onder het motto „Eenmaal geen maal” willen we deze dag 'n maaltijd overslaan, om het geld dat deze maaltijd zou hebben gekost, op de kollekteschaal te leggen voor de arme barakkenbewoners van Noisy-le-Grand bij Parijs, die we — in overleg en samenwerking met Abbé Pierre — graag willen helpen.)

Belangstellenden zijn welkom in de KELDERZAAL, Binnenhof 11, Den Haag.

maandag
13
oktober
20 uur

ONDERWIJZERSDAG

In de Grote Parkzaal te Hoor (N.H.) zal pater S. Jelsma, ter gelegenheid van de r.k. Onderwijzersdag, spreken over:

„Opvoeding tot modern apostolaat”

woensdag
15
oktober
10.30 uur

CINEMA-GESPREK

Vertoning van de film:

„In de schaduw van 't schavot”

Na de film wordt een open gesprek gehouden over de vragen door de film opgeroepen. Belangstellenden zijn welkom in het CORSO-teater, Prinsestraat, Den Haag.

Toegang: vrij.

zondag-
morgen
26
oktober
10.30 uur

GESPREKAVOND

„JA of NEE tegen atoombewapening en atoomoorlog”.

(Het ABC van oorlog en vrede.)

Het gesprek wordt ingeleid en aangevangen door: Prof. dr. A. J. Rasker, hoogleraar vanwege de Nederlandse Hervormde Kerk aan de Universiteit van Leiden;

Dr. B. Delfgauw, privaat docent in de Existentiële Filosofie aan de Gemeente Universiteit in Amsterdam;

De heer W. Wierda, militair deskundige in de Partij van de Arbeid;

Dr. K. J. Hahn, redaktielid van het weekblad De Linie (uitgenodigd).

Na de pauze kan iedere belangstellende aan het gesprek deelnemen.

Iedereen is welkom in de Kelderzaal (onder de Ridderzaal), Binnenhof 11, te Den Haag, waar de gesprekavond om 20 uur aanvangt.

De entree is gratis.

maandag
27
oktober
20 uur

De liefde zij ongeveinsd; verfoeit het kwaad, blijft gehecht aan het goede! Hebt in broedermin elkander hartelijk lief, acht elkaar hoger dan uzelf; weest onverdroten in ijver, vurig van geest in de dienst van de Heer. Weest blijde in de hoop, geduldig in het lijden, volhardend in het gebed; helpt de heiligen in hun noden, legt u op de gastvrijheid toe. Zegent hen, die u vervolgen; zegent ze, en vloekt ze niet. Weest blij met de blijden, weent met de wenenden; weest eensgezind onder elkander. Weest niet hooghartig, maar daalt tot de eenvoudigen af; wordt niet wijs in uw eigen oog. Vergeldt niemand kwaad met kwaad, maar weest goedgezind jegens alle mensen; leeft zoveel mogelijk in vrede met iedereen, zover het althans van u afhangt. Geliefden, wreekt u niet, maar laat het over aan de Toorn; want er staat geschreven: "Aan Mij is de wraak; Ik zal vergelden, zegt de Heer". Maar "als uw vijand honger heeft, geef hem te drinken; want dan stapelt ge vurige kolen op zijn hoofd". Laat u niet door het kwade overwinnen, maar overwin het kwade door het goede!

Romeinen 12.